

Campania militară din Ungaria, 1919

**Campania militară
din Ungaria,
1919**

Ilustrația copertei I: 1919, <iulie 22>. Schiță cu situația frontului din Ungaria,
publicată în revista „Pagini de istorie. De la Tisa la Budapesta”.
ANR, SANIC, fond *Consiliul de Miniștri*, dosarul 5/1918, f. 37

© ARHIVELE NAȚIONALE ALE ROMÂNIEI

Coordonator științific: Șerban Marin

Documentare: Elena Mușat
Mirela Tîrnă
Flori Bucur

Concept grafic: Flori Bucur

ISBN 978-973-8308-60-2

CUVÂNT ÎNAINTE

Semnarea în toamna anului 1918 a armistițiilor cu Bulgaria (la Salonic, în 29 septembrie), Imperiul Otoman (la Mudros, în 30 octombrie), Austria și Ungaria (la Villa Giusti, în 3 noiembrie) și cu Germania (în pădurea de la Compiègne, în 11 noiembrie) a deschis calea tratatelor de pace menite să pună capăt celei mai distrugătoare conflagrații care lovise Europa până în acel moment. Negocierile de pace care au urmat, cunoscute sub numele de „sistemul versaillez”, au cunoscut însă un traseu anevoios, extinzându-se pe o durată temporală care, din punct de vedere formal, avea să se încheie abia în iulie 1923, prin tratatul de la Lausanne, care venea să reglementeze ultimele chestiuni rămase în dispută referitoare la Turcia¹.

Îndelungata evoluție a negocierilor de pace a făcut ca, în anumite situații, disputele teritoriale dintre diferitele state să se reglementeze doar prin recurgerea la arme. Astfel, pe parcursul acestor ani, avem de a face, pe lângă intervențiile Antantei împotriva Rusiei Sovietice, și cu unele conflicte deschise, precum războiul greco-turc (1919-1922), cel dintre recent reînființatul stat polonez și Rusia Sovietică (1919-1921) și, nu în ultimul rând, războiul româno-maghiar. În cazul ultimelor două dispute militare, alături de aspectele cu tentă națională, se adaugă un alt factor, cu conotație politică, anume instituirea unor regimuri comuniste în Rusia și Ungaria (de altfel, mișcări similare s-au înregistrat în acei ani și în Germania), acesta putând constitui totodată și un pretext suplimentar pentru reglementarea unor dispute cu caracter național devenite deja tradiționale. De-a lungul secolelor, relațiile polono-ruse sau cele româno-maghiare, cu particularitățile aferente, au înregistrat înglobarea a numeroase elemente care să conducă la o nedisimulată aversiune interetnică, dublată de acumularea de resentimente, suspiciuni, frustrări etc. Imaginea dușmanului pentru polonezul de rând o constituia inamicul de la răsărit, după cum, pentru român, maghiarul reprezenta adversarul prin excelență. Victoria Antantei, căderea imperiilor, principiile wilsoniene și întregul context creat de toate acestea veneau astfel, dinspre o asemenea perspectivă, să creeze premisele unei îndelung așteptate răzbunări și să corijeze nedreptăți datând de secole.

Complexitatea elementelor de mai sus face ca expoziția pe care Arhivele Naționale o supun atenției publicului să nu se limiteze strict la aspectul militar al evenimentelor, deși acestuia îi este rezervat un procent însemnat. Ea caută să exploreze și alte paliere, prin abordarea disputelor din perimetrul diplomatic, din cel al propagandei de ambele părți, precum și

¹ “Although the senior statesmen stopped working personally on the conference in June 1919, the formal peace process did not really end until July 1923, when the Treaty of Lausanne was signed”, Michael S. Neiberg, *The Treaty of Versailles: A Concise History*, Oxford 2017, p. ix.

viziunea asupra războiului româno-maghiar din perspectiva oficialităților și a politicienilor, a comandanților militari, a militarului de rând sau a simplilor cetățeni; de asemenea, un spațiu este alocat și pentru ceea ce am denumit ca „războiul festiv”. Chestiunea ocupației militare a celei mai mari părți a Ungariei de către armata română include, la rândul său, și aspecte legate de abuzuri sau de latura umană.

În fond, dincolo de ideologii și de strategii militare, dincolo de cauze (mai mult sau mai puțin nobile), dezgolit de glorie, mândrie, eroi și alte cuvinte mari, dincolo de umilințe, războiul rămâne ceea ce este: o calamitate artificial creată.

Expoziția grupează un număr consistent de circa 300 de documente scrise și fotografii, provenite atât din fondurile și colecțiile aflate în administrarea Arhivelor Naționale, ca și a colaboratorilor (Arhiva Diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe, Serviciul Istoric al Armatei). Ținem să adresăm mulțumirile de rigoare pentru activitatea de depistare a documentelor care constituie obiectul acestei expoziții desfășurată de către colegii din Serviciul Arhive Naționale Istoric-Centrale (cu o notă aparte pentru Biroul Arhive Contemporane, Biroul Arhive Administrative și Culturale, Biroul Arhive Medievale, Fonduri Personale și Colecții și Biroul Arhive Tehnice și de Înregistrare) și din serviciile/birourile județene ale Arhivelor Naționale (cu mențiuni speciale pentru SJAN/BJAN Sibiu, Mehedinți, Satu Mare, Sălaj, Timiș, Galați, Harghita, Hunedoara, Arad, Ialomița, Brașov, Gorj, Mureș, Bihor, Bistrița-Năsăud, Buzău, Caraș-Severin, Maramureș, Dolj, Cluj, Olt, Vaslui), exprimându-ne totodată regretul asupra faptului că, dat fiind spațiul expozițional restrâns, nu a putut fi inclusă decât o parte dintre documentele pe care aceștia cu generozitate ni le-au pus la dispoziție.

Șerban Marin

FOREWORD

Concluded in the autumn of 1918, the truces with Bulgaria (at Thessalonica on September 29), the Ottoman Empire (at Mudros on October 30), Austria and Hungary (at Villa Giusti on November 3) and Germany (in the forest of Compiègne on November 11) opened the way towards the negotiations of peace destined to put an end to the most destructive conflagration that had struck Europe ever. Known as "Versailles System", the negotiations that followed were, however, laborious, since they extended on a period that formally would come to an end only on July 1923, when the Treaty of Lausanne would regulate the last matters under debate referring to the situation of Turkey¹.

The long evolution of the peace negotiations determined that, in some particular cases, the territorial controversies between various states be regulated only by new military confrontations. Thus, during those years, one could note, beside the involvement of Entente against the Soviet Russia, various open conflicts, such as the Greek-Turkish War (1919-1922), the one between the recently new Polish state and the Soviet Russia (1919-1921) and, last but not least, the Romanian-Hungarian War. In these two latter cases, beside the national features, another element should be attached, a political one, meaning the setting up of certain communist regimes in Russia and Hungary (as a matter of fact, similar movements were registered in the same years in Germany), which at the same time could represent an additional pretext for regulating various already traditional controversies having a national feature. During the centuries, the Polish-Russian or Romanian-Hungarian relations, with their particularities, have also included many elements destined to lead to an inter-ethnic undisguised aversion, doubled by resentments, suspicions, frustrations, and so on. For the common Pole, the image of the enemy has been represented by the neighbour in the East, while the common Romanian has regarded the Hungarian as the opponent *par excellence*. The Victory of Entente, the fall of the empires, the Wilsonian principles of self determination and the whole context built by all these came thus, from such a perspective, to set up the premises for the so much expected revenge and to correct iniquities dated for centuries.

The complexity of the above elements makes that the exhibition brought into discussion by the National Archives of Romania to do not limit itself to the military respect of the events, although this latter is presented to a significant extent. The exhibition intends to explore other levels either, by approaching the debates from the diplomatic viewpoint, from the propagandistic features of the both sides involved, along with the vision upon the Romanian-Hungarian War from the view of the officials and politicians, of the military commanders, of the common soldiers or the common citizen. Meanwhile, a part of it is assigned to what we called the "war as festivity". On its turn, the military occupation of the greatest part of Hungary by the Romanian

¹ "Although the senior statesmen stopped working personally on the conference in June 1919, the formal peace process did not really end until July 1923, when the Treaty of Lausanne was signed", Michael S. Neiberg, *The Treaty of Versailles: A Concise History*, Oxford 2017, p. ix.

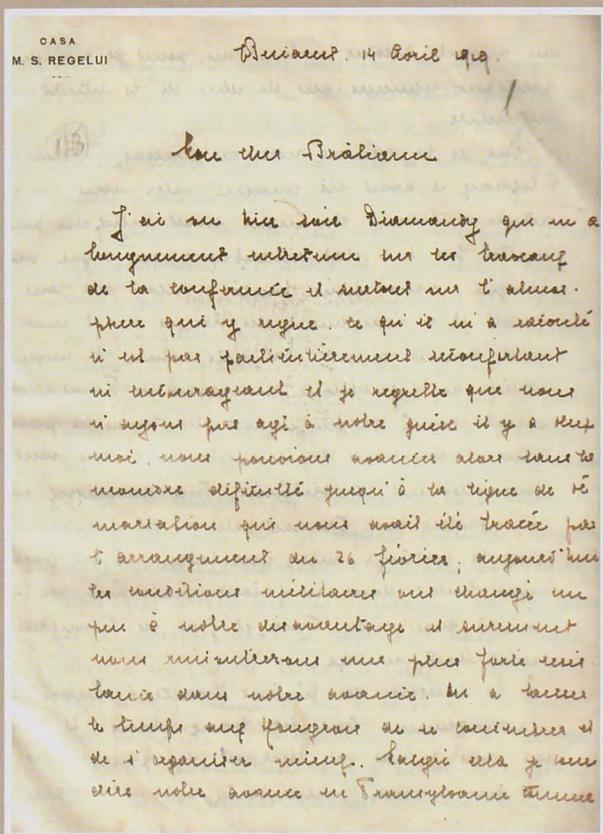
army also includes respects related to abuses and the human aspect.

As a matter of fact, beyond ideologies and military strategies, beyond more or less noble causes, uncovered of elements of glory, pride, heroes and other terms like these, beyond humiliations, the war remains what it is: an artificially created calamity.

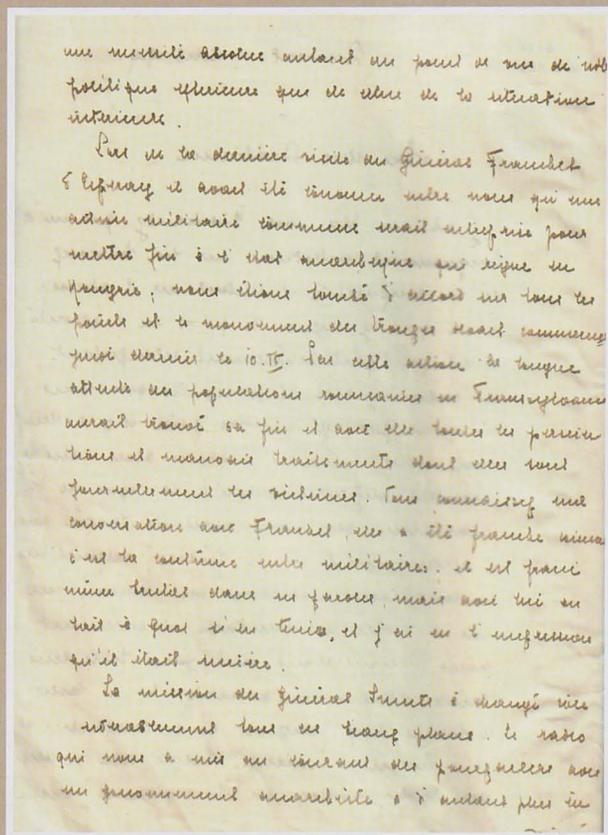
The exhibition gathers a consistent number of around 300 written documents and photos, preserved in both the fonds and collections administered by the National Archives and those institutions that co-operated in it: the Diplomatic Archives of the Minister of Foreign Affairs and the Historical Office of the Romanian Army. We wish to express our gratitude for the activity of identifying the documents connected to this exhibition's topic carried on by our colleagues in the Office of Central Historical National Archives (with a particular mention for the Office of Contemporary Archives, Office of Administrative and Cultural Archives, Office of Medieval Archives, Personal Fonds and Collections, Office of Technical and Visual Archives) and in the divisional county offices (particularly to the branches of Sibiu, Mehedinți, Satu Mare, Timiș, Galați, Harghita, Hunedoara, Arad, Ialomița, Brașov, Gorj, Mureș, Bihor, Bistrița-Năsăud, Buzău, Caraș-Severin, Maramureș, Dolj, Cluj, Olt, Vaslui). Meanwhile, we express also the regret that, as a result of the restraint space of the exhibition, only a part of the documents that they generously put at disposal was included.

Șerban Marin

Ungaria lui Béla Kun

1919, aprilie 14, București. Scrisoare adresată de regele Ferdinand prim-ministrului Ion I. C. Brătianu, referitoare la situația îngrijorătoare din Ungaria și la planul stabilit împreună cu generalul Louis Franchet d'Espérey ca pe 10 aprilie să înceapă o ofensivă comună româno-franceză împotriva armatei bolșevice maghiare.

ANR, SANIC, fond *familial Brătianu*, dosar 173, f.1-1v

Războiul diplomatic

Care va fi răspunsul la nota guvernului ungar?

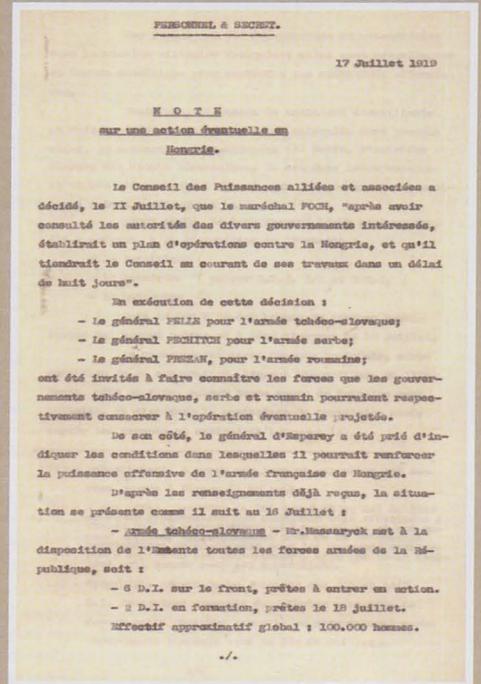
Din informațiunile cari ne-au parvenit pe cale particulară, putem anunța că, atât guvernul sârb cât și cel cehoslovac au adoptat, față de nota guvernului lui Bela Kun, aceeași atitudine pe care și-a hotărît-o guvernul român.

Lipsa de garanție pe care o înfățișează atât propunerea guvernului lui Kun cât și însuși acest guvern ungar, face ca guvernul nostru — spre a se sfârși odată cu banditismele maghiare — să ducă până la capăt mandatul cu care România s'a văzut însărcinată de împrejurări.

Apreciind acest punct de vedere, guvernele celor două țări cu cari, în principiu, cooperăm, înțeleg să nu se oprească la jumătatea drumului. În consecință, nota scrisă a lui Bela Kun nu va avea un răspuns decât pe calea faptelor, cari, desigur, nu vor întârzia să se producă.

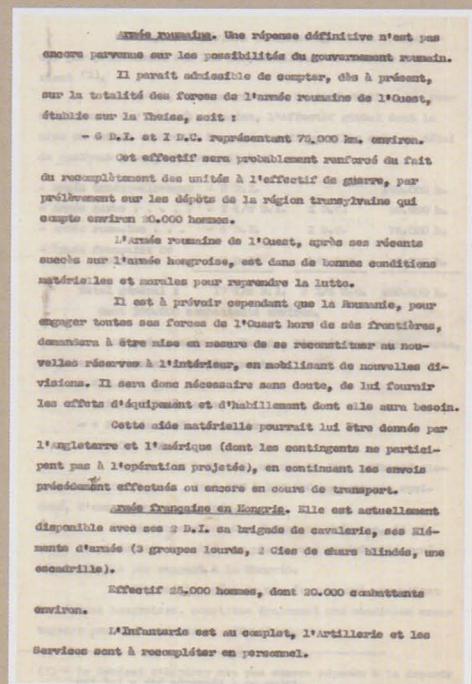
Articol intitulat *Care va fi răspunsul la nota guvernului ungar.*

„Universul”, nr. 162 din 6 mai 1919

1919, iulie 11. Notă asupra unei eventuale acțiuni în Ungaria, emisă de Consiliul Puterilor Aliate și Asociate, în care se stabilește o intervenție comună cehoslovaco-sârbo-română în Ungaria. (fragment)

ANR, SANIC, fond personal Vaida Voevod Alexandru, dosar 75, f. 1, 3

U, I/43

V. Séances tenues le 17/VII/1919.

3. - Rapport du Maréchal Foch relatif à un plan d'opérations militaires contre la Hongrie.

(A ce moment, le maréchal Foch, le général Weygand, les représentants militaires du Conseil supérieur de Guerre de Versailles, M. Benes, M. Krumars, M. Puchitch, M. Kisu et M. Vaida-Voevod pénétrant dans la salle).

Le maréchal Foch donne lecture d'un mémoire. Il cite également un télégramme adressé le 10 juillet au War Office par le Colonel Cunningham de Vienne, disant que l'armée rouge se compose de 9 divisions, dont l'une, la 4e division d'infanterie a été décimée. Chaque division ne peut réunir qu'un petit nombre de fusils. Par exemple, la 5e D.I. ne possède que 2 à 3.000 fusils. Il suffirait pour affranchir la Hongrie du Communisme dans l'espace d'une semaine, de 8 D.I., une D.C. de 100 avions et d'un aussi grand nombre que possible d'automobils blindées.

M. BAUFREUIL. - Un des points exposés dans le remarquable rapport exposé par le maréchal Foch me cause quelque appréhension. C'est le passage dans lequel le maréchal Foch fait allusion à la nécessité d'établir en Hongrie un gouvernement avec lequel l'Entente puisse négocier la Paix. Un tel gouvernement n'aurait pas l'apparence d'un gouvernement hongrois, mais d'un gouvernement établi par les puissances de l'Entente. La Paix serait représentée dans l'avenir non pas comme une paix conclue entre les Puissances et le peuple hongrois, mais comme une paix conclue entre les Puissances et leurs pentins. Ceci fournirait une arme à tous les ennemis de l'Entente. Je ne veux pas demander au maréchal Foch de dire combien cette difficulté pourrait être évitée, car le maréchal répondrait sans doute et avec justesse que c'est l'affaire des hommes d'Etat.

1919, iulie 17. Proces-verbal al ședinței Consiliului Puterilor Aliate în care se analizează raportul mareșalului Ferdinand Foch referitor la situația din Ungaria și înaintarea armatei române dincolo de zona de demarcație, fără avizul Antantei. (fragment)

ANR, SANIC, fond personal Vaida Voevod Alexandru, dosar 74, f. 1-3

M. TITTONI. - La situation en Hongrie est très difficile. En ce qui concerne les propositions militaires, je n'ai rien à dire mais en ce qui concerne la côté politique, j'ai quelques observations à présenter. La Hongrie est gouvernée par une petite minorité. 80% des troupes hongroises sont hostiles à Bela Kun ainsi que les paysans et la bourgeoisie. A Szeged, il y a un gouvernement d'opposition qui est un centre du sentiment national. Si le Conseil décidait de faire attaquer la Hongrie par les troupes tchèques, roumaines et serbes, Bela Kun pourrait se draper dans le drapeau national et se poser en patriote hongrois. Finalement ce ne serait pas le gouvernement de Bela Kun qui serait détruit mais la nation hongroise. Si les Alliés d'autre part pouvaient agir de concert avec le gouvernement de Szeged, ils apparaîtraient comme les libérateurs du pays. Tous les gouvernements ont à lutter contre les critiques et l'opposition du parti travailliste dans leur propre pays. Il est donc très important de paraître agir au nom de la majorité des Hongrois. Je n'ai pas de critique à faire sur les moyens militaires proposés par le maréchal Foch, mais je crois qu'ils devraient être accompagnés par une action politique du genre de celle dont j'ai parlé.

M. WILSON. - Quelles seraient les suggestions de M. Tittoni sur la façon d'engager cette action politique.

M. TITTONI. - J'enverrais des agents alliés pour se mettre en rapport avec le gouvernement de Szeged avant qu'aucune action militaire ne commence.

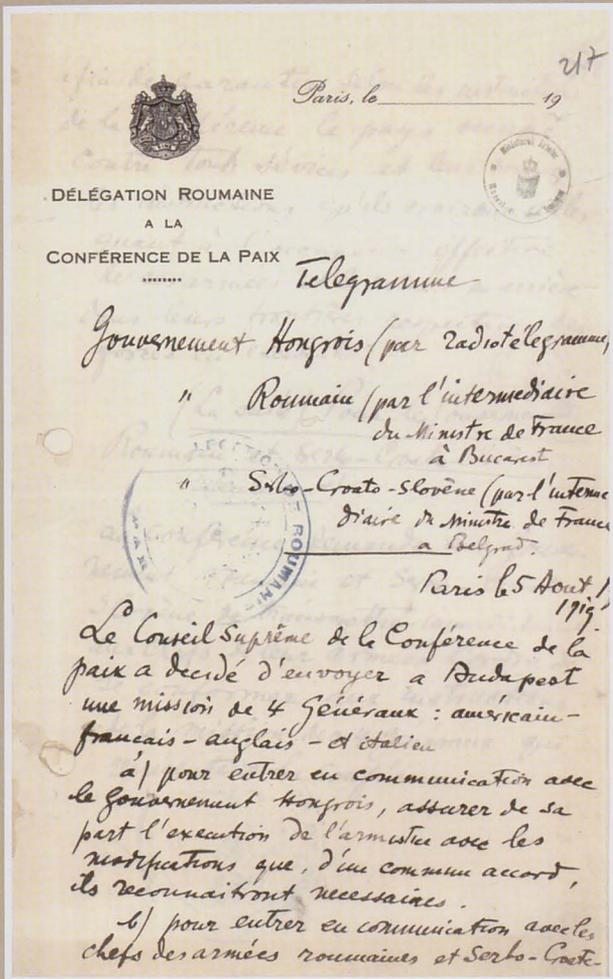
Maréchal FOCH. - Dans mon rapport, j'ai demandé des instructions aux gouvernements. Quand les armées se mettront en marche vers Budapest, elles seront précédées par des proclamations exposant les intentions des gouvernements. C'est aux gouvernements de décider quelle doit être la teneur de ces proclamations.

M. BENES. - A mon avis, la proposition de M. Tittoni repose sur des bases erronées. D'après les renseignements que j'ai reçus, les officiers hongrois bien que ne partageant pas les opinions de Bela Kun font preuve de loyalisme envers lui, parce qu'ils croient que le gouvernement communiste leur donnera les moyens de lutter contre leurs voisins. Tous sont passionnément attachés à l'intégrité de la Hongrie. Ils voudraient lui voir récupérer la Transylvanie, la Croatie et la Slovaquie. Il n'y a pas d'espoir que l'on puisse gagner ces officiers. Quant aux civils, sans aucun doute, les partis bourgeois voudraient se débarrasser de Bela Kun mais ils ne voudraient pas coopérer avec les nations voisines pour cela. Si les Puissances commencent à négocier avec les Hongrois, elles doivent avoir à compter avec les soupçons et la méfiance des Roumains, des Yougo-slaves et des Tchéco-slaves. Les Hongrois n'ont pas accepté leur défaite. Ils restent impérialistes de tendance et ils mettraient à profit les conversations qu'ils pourraient avoir avec les grandes Puissances pour renverser la situation au détriment de leurs voisins. Je crois que pour ces raisons il y a de fortes objections à l'ouverture de négociations avec un parti hongrois quelconque.

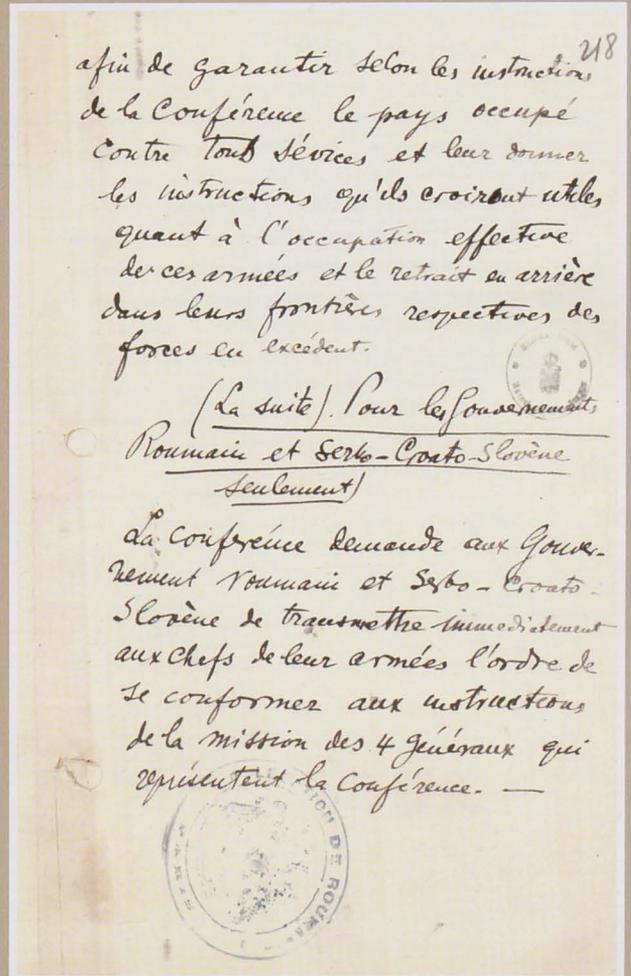
M. CLEMENCEAU. - M. Benes accepte-t-il le plan du maréchal Foch?

M. BENES. - Je l'accepte, mais je n'accepte pas celui de M. Tittoni.

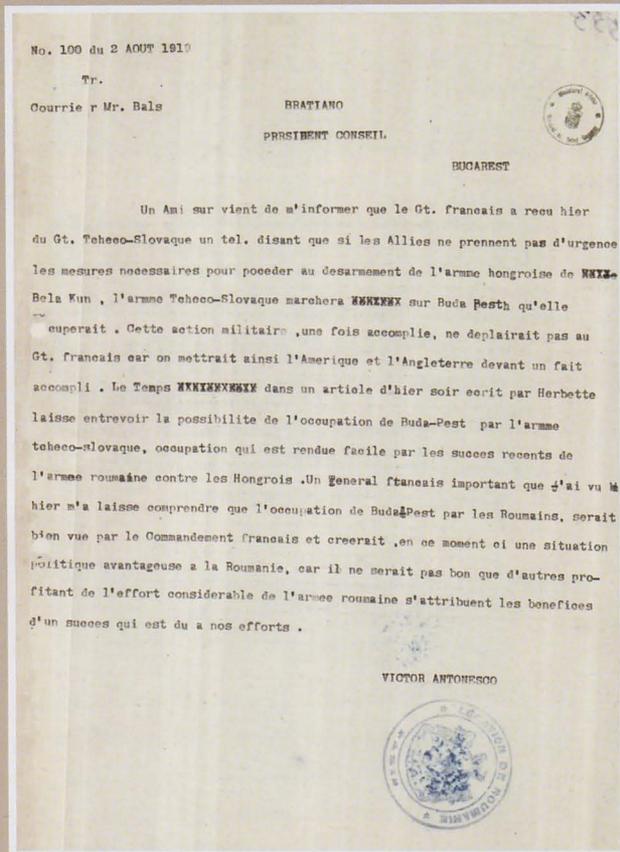
M. KRUMARS. - Les armées doivent marcher sous la bannière du "respect de l'armistice". L'existence d'une armée hongroise oblige les pays voisins à rester armés. Ils désireraient pouvoir désarmer et démobliser. Contraindre la Hongrie à exécuter les conditions de l'armistice est une justification suffisante et complète pour entreprendre une action et cela servirait de réponse aux critiques. Mes craintes et mes intérêts sont les mêmes que ceux de M. Tittoni mais je suis convaincu qu'il ne devrait pas y avoir de conversations avec un parti

1919, august 5, Paris. Telegramă adresată de către delegația română la Conferința de Pace guvernurilor maghiar, român și sârbo-croato-sloven referitoare la decizia Consiliului Suprem al Puterilor Aliate de a trimite la Budapesta patru generali (american, francez, englez și italian) care să coordoneze acțiunile armatelor română și sârbo-croato-slovenă.

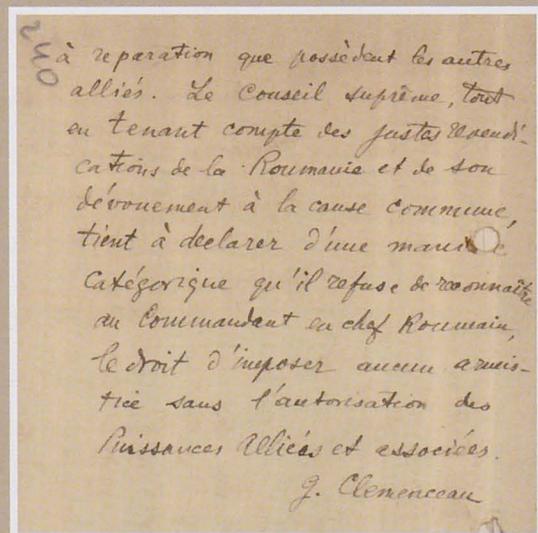
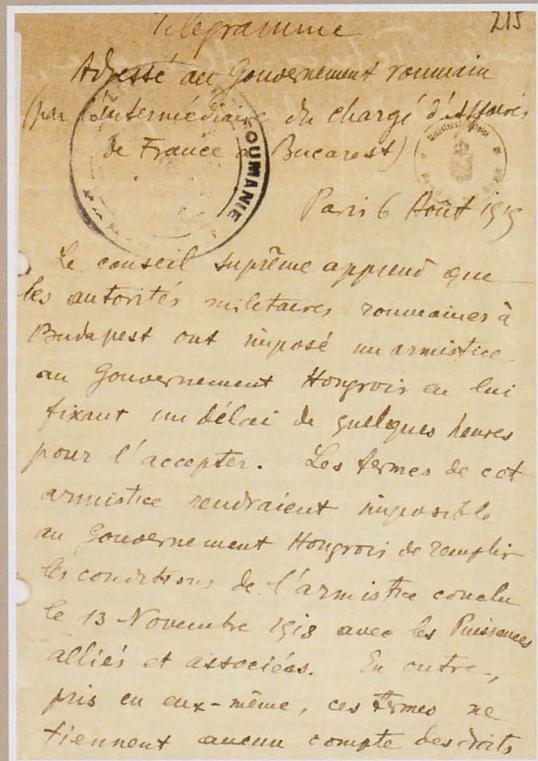

ANR, SANIC, fond Consiliul de Miniștri,
dosar 3/1918, f. 217-218

1919, august 2. Telegramă adresată de Victor Antonescu prim-ministrului Ion I. C. Brătianu referitoare la intenția guvernului cehoslovac de a ocupa Budapesta, dacă Aliații nu vor lua măsuri pentru dezarmarea bolșevicilor maghiari.

ANR, SANIC, fond *Consiliul de Miniștri*, dosar 3/1918, f. 515

1919, august 6, Paris. Notă prin care prim-ministrul Georges Clemenceau informează guvernul român că Puterile Aliate nu recunosc României dreptul de a adresa un ultimatum Ungariei.

ANR, SANIC, fond *Consiliul de Miniștri*, dosar 3/1918, f. 215-215v

Ion I. C. Brătianu.

ANR, SANIC, colecția
Documente fotografice, I 3382(10)

PROCESULUI
CONSILIULUI DE MINIȘTRI

București 14 August 1919

22

Scumpe amice ,

Evenimentele s'au desfășurat astfel în cât scrierile noastre când secesc nu mai corespund situației .-

Pe când primeam știri mulțumitoare relative la acțiunea noastră din Ungaria ni-au sosit comunicările lui Clemenceau din partea Conferinței .-

N'am înțeles că în noua stare a lucrurilor nu vei insista să pleci la noi sau să vii în țară .- Să stăm împreună și să plecăm împreună .o

De sigur dacă nu avea un sprijin hotărât și sincer din partea Guvernului francez am putea examina posibilitățile unei înțelegeri în chestiunea Rusiei - decăzând însă, văzând încredința și încredința rusă în privința Bessarabiei , am dat oare care ajutoare de muniții ucrainenilor lui Petliura , care dincolo de Hotin ne dă o apărare în contra belșevicilor - caștarea angajamentelor deja luate pe care le-am comunicat lui Mișu .o

Pă tot posibilul pentru a pune în evidență caracterul campaniei americane în contra noastră dusă prin Berlină deșprețivă cu cea din Lyaon , și care nu se jensează a invita la insurecțiune populațiunile ungurești în contra

ostilităților române .- Bine înțeles că temerea exprimată de Hoover că armatele române ar sechestra răvitaerile aduse de el , sunt presupuneri calomniase .- Diamondy și Comandamentul militar din Budapesta au luat din petrivă măsuri cu reprezentantul american pentru ușurarea acestei răvitalieri .-

Trebuie însă ca Conferința să înțeleagă că nu este posibil a considera armistițiul din Novembre ca neobligat după ce s'a arătat el însuși atât de incapabil și de prisădies și că nu este posibil să rămănem cu 80 locomotive pe linile noastre , pe când ni stau îngreșdite pe linile ungurești luate de la noi și din Transilvania și întrebuițate în contra noastră pentru alianța pe care am înfrânt'o .-

cu toată afecțiunea

Ion I. C. Brătianu

1919, august 14, București. Scrisoare în care prim-ministrul Ion I. C. Brătianu îi relatează lui <Victor Antonescu>, delegat al României la Conferința de Pace, despre succesul armatei române în Ungaria și despre atitudinea antiromânească a S.U.A.

ANR, SANIC, fond familial Brătianu,
dosar 238, f. 5-5v

Legation de Roumanie
 en France

se atinge în
 rezolvarea problemei, în mod serios
 stentii guvernului Român.

În privința chestiunii de
 la Budapesta, s'a exprimat
 ne-încrederea în Sîmándy
 sperînd ca nici un
 făgăduială lui, nu s'a
 realizat ne-o dată.

El promite, are aerul de

a da ordine iară nimic
 nu le execută.

Armata Română are aerul
 de a fi la Pesta, o armată
 independentă dar nu alături

Conversația a durat 2 ore
 de la 6-8. - Ceva ce am
 spus ca să arăt cât se înșală
 asupra situației politice
 din țară, te poți închipui, ni

Note du Conseil Suprême.
 15 Novembre 1919.

Le Conseil Suprême a pris connaissance de la
 réponse de la Roumanie, datée du 2 novembre et
 signée par le Général Văcăroianu. Il n'a pu que
 constater que cette note ne donne aucune satisfaction
 aux Puissances Alliées et Associées. Le fait com-
 promet de la manière la plus sérieuse les relations
 de la Roumanie et des Alliés, qui se voient con-
 traints de demander au Gouvernement roumain une
 réponse définitive.

Depuis le début du mois d'août, c'est-à-dire
 depuis le moment où les troupes roumaines ont oc-
 cupé Budapest, la Conférence de la Paix n'a pas
 cessé de demander à la Roumanie de prendre en
 Hongrie une attitude conciliable avec les principes
 communs des Alliés et les engagements qui les
 lient entre eux.

Avec une patience inlassable, inspirée par
 le respect que les Alliés ont les uns pour les autres,
 et par l'espérance que le Gouvernement roumain
 finerait par se rendre compte qu'il ne peut impu-
 nément méconnaître les principes et se dérober aux
 engagements réciproques des Alliés, la Conférence
 s'est efforcée de maintenir les liens qui unissent
 les Alliés à la Roumanie et d'obtenir que cette
 Puissance défère aux décisions du Conseil Suprême.

1919, octombrie 26, Paris. Scrisoare
 în care Victor Antonescu îi
 relatează lui Ion I. C. Brătianu că
 lordul Robert Crewe-Milnes,
 reprezentant al Marii Britanii la
 Conferința de Pace, a afirmat că
 armata română se comportă la
 Budapesta mai mult ca o armată
 independentă. (fragment)

ANR, SANIC, fond familial Brătianu,
 dosar 241, f. 5-5v

Le 4 août, le 5 août, le 6 août, le 7 août, le 14 août, le 23 août, le 25 août, le 5 septembre, le 12 octobre, le 3 novembre, le 7 novembre, des demandes pressantes ont été adressées à cet effet au Gouvernement de Bucarest pour montrer l'importance qu'elle attachait à obtenir toute réponse de la Roumanie, la Conférence a même chargé un délégué spécial, Sir George Clerk, de se rendre à Bucarest. Tant d'efforts patients n'ont abouti qu'à la réponse du 2 novembre, conciliante dans les mots mais négative dans les faits, sur les trois questions posées, acceptation des frontières fixées par le Conseil Suprême, signature du traité de paix avec l'Autriche et du traité des minorités, règlement de la situation en Hongrie, la note ajourne les deux premières et ne répond qu'à la troisième.

Sur cette question même, aucune des satisfactions demandées n'est consentie. Le principe de l'abandon des réquisitions en Hongrie est bien admis, de même que l'institution d'une Commission inter-alliée siégeant à Budapest pour appliquer ces principes, mais la Roumanie fait cette concession en n'acceptant que la Commission puisse faire décharger les marchandises accumulées dès maintenant dans les wagons hongrois, sans avoir pu encore payer les droits, ni qu'elle ait qualité pour recevoir les plaintes et mener l'enquête sur les abus commis par les autorités militaires roumaines. Le retrait des troupes roumaines n'est accepté qu'à la condition, sans que la Roumanie s'oppose à la décision des puissances comportant l'évacuation de tout le territoire hongrois et le retrait derrière

les frontières qu'elle a fixées définitivement par cette décision, qui a été acceptée ultérieurement par les autres Etats voisins, tchèques et serbes.

En résumé, le Gouvernement roumain continue, depuis 3 mois ½, à négocier avec la Conférence de puissance à puissance, en ne tenant compte d'aucun autre droit ou intérêt que les siens propres et en refusant d'accepter les charges de la solidarité, tout en voulant bénéficier de ses avantages.

La Conférence veut faire un dernier appel à la sagesse du Gouvernement et du peuple roumain avant de prendre la grave résolution de rompre tout lien avec la Roumanie. Le droit qu'elle a d'être considérée comme essentielle ment sur le fait que c'est à la victoire des Alliés que la Roumanie doit le service inappréciable d'avoir reconstruit son unité nationale, en doublant son territoire et sa population - sans les sacrifices immenses consentis par eux, la Roumanie doit, à l'heure actuelle, décimée, ruinée et aversée - sans espérance possible. La Roumanie est entrée dans la lutte - librement - à la fin de la deuxième année de guerre, en faisant des conditions; elle a fait, il est vrai, de grands sacrifices et subi de dures épreuves, mais elle a finalement consenti à traiter séparément avec l'ennemi et à subir sa loi. La liberté et sa victoire, ainsi que son avenir, sont dus aux Alliés.

Comment une pareille situation peut-elle être perdue de vue et si vite oubliée par les hommes politiques roumains? Dans tous les cas, le Conseil Suprême ne peut attendre plus longtemps; il invite la Roumanie à prendre, sans discuter, sans réserve, ni condition, les résolutions suivantes:

1) Evacuer entièrement le territoire hongrois, en se retirant en deçà des frontières définitives fixées par la Conférence.

2) Accepter la constitution de la Commission inter-alliée pour arrêter, contrôler et juger les réquisitions faites en Hongrie depuis le début de l'occupation roumaine.

3) Signer le traité avec l'Autriche et le traité des minorités, dans les conditions indiquées par la note du Conseil Suprême du 12 octobre.

Le Conseil Suprême attendra pendant huit jours la réponse positive ou négative du Gouvernement roumain.

Si cette réponse ne donne pas satisfaction au Conseil Suprême des Alliés, ceux-ci sont décidés à notifier à la Roumanie qu'elle s'est séparée d'eux.

Ils l'invitent à rappeler immédiatement ses délégués à la Conférence de la Paix et retireront leurs Missions diplomatiques à Bucarest.

En ce qui concerne les règlements de frontières à intervenir, la Roumanie se sera ainsi, par ses propres actions, dépouillée de tous les

droits à l'appui des Puissances comme à la reconnaissance de ses droits par la Conférence.

Le serait avec le plus profond regret que le Conseil Suprême des Alliés se verraient contraint de rompre avec la Roumanie, mais il a conscience d'avoir poussé la patience jusqu'à la dernière limite.

1919, noiembrie 15. Notă prin care Consiliul Suprem al Puterilor Aliate și Asociate cere în mod imperativ României să retragă armata de pe teritoriul Ungariei, să accepte constituirea unei comisii interaliat care să controleze rechizițiile făcute în Ungaria și să semneze tratatul de Pace cu Austria, în caz contrar urmând să rupă legăturile cu statul român.

ANR, SANIC, fond personal Văitoianu Arthur, dosar 16, f. 1-3

1919
Fonds. n° 17573 / 23 Nov. 1919
No. 93
17573

A Sa Majesté le Roi d'Italie

L'amitié que de n'os cesse de me poursuivre pendant les épreuves subies par mon peuple et par moi, ainsi que les déclarations cordiales et fraternelles de Ton Gouvernement me déterminent à ne pas insister sur la loyauté, le dévouement et l'effacement de ceux que la Roumanie a donné à la cause de ses grands alliés au prix des plus sanglants et des plus lourds sacrifices.

Malgré le fait que, dès le commencement des travaux de la Conférence, le Conseil des quatre s'était résolu effectivement toute décision, la Roumanie, pour prouver sa fidélité et sa solidarité, a néanmoins consacré à des négociations établies à son usage et contre ses intérêts, jusqu'à ce qu'elle s'est trouvée dans la situation de ne pouvoir mettre sa signature qu'au prix de sa dignité et de son indépendance.

Cependant le Conseil Suprême, qui a montré tant de longanimité par rapport à de grandes questions non encore résolues ou dont l'application se montre si difficile à réaliser, traite la Roumanie avec une violence incompatible avec nos relations d'amitié et les principes de justice. Cette politique des Gouvernements alliés, si peu d'accord avec notre action et cependant si mal à nos sentiments, ne peut avoir que les plus graves conséquences pour le rôle si noble et de paix que la Roumanie doit avoir dans cette partie de l'Europe. On croit que se soulever des difficultés, alors que je ne fais que défendre

une cause juste et, en négligeant pas mes appels, on donne un appui indirect à un danger, qui menace tout le monde, car, l'encouragement que trouvent les éléments de désordre dans cette attitude du Conseil Suprême, tendant à diminuer sans cesse l'autorité de mes Gouvernements, couvrirait véritablement de défendre l'ordre et l'honneur et l'indépendance de leur Patrie peut produire des effets graves non seulement dans les limites de la Roumanie.

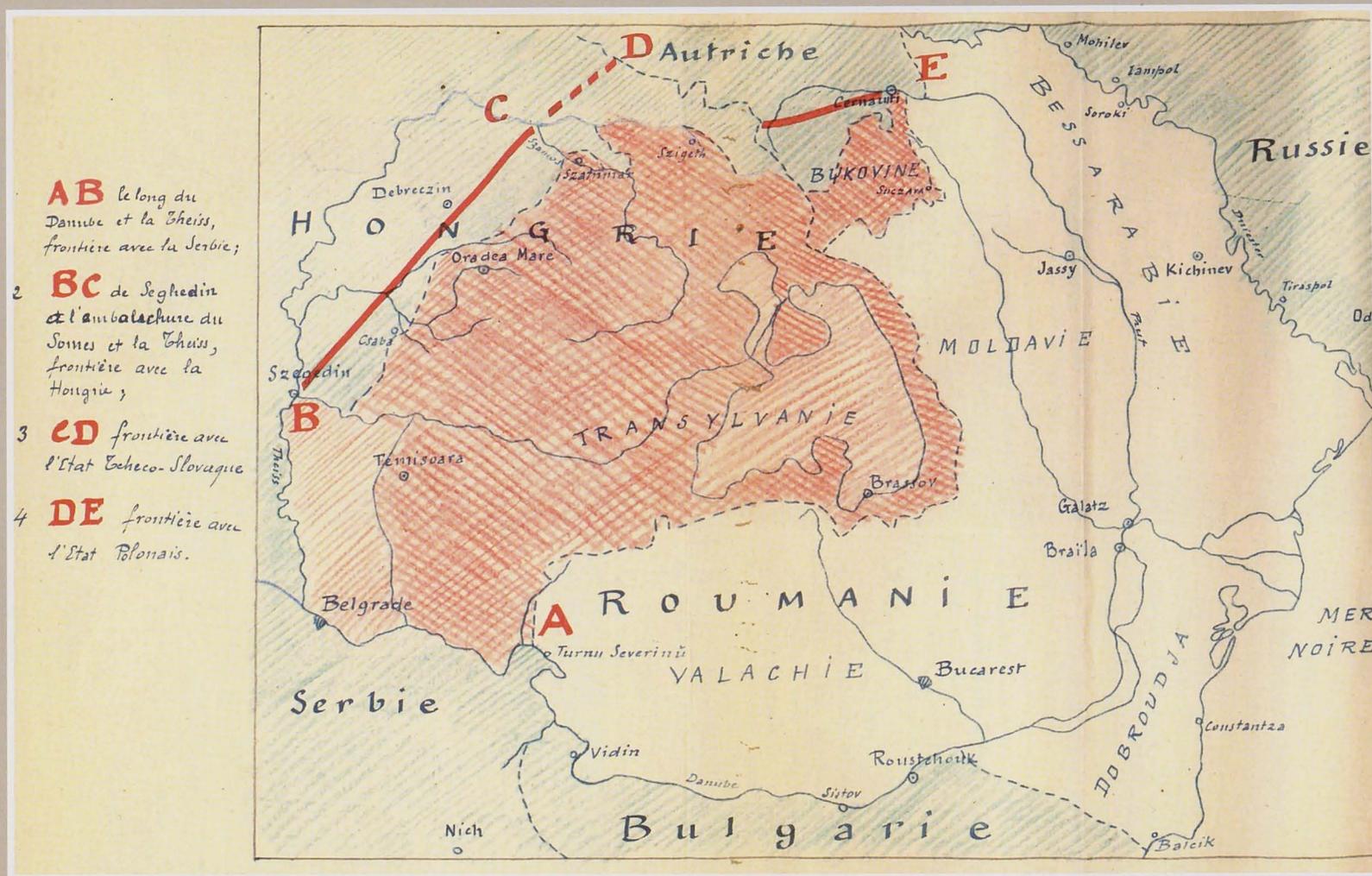
Il serait cependant naturel que les grands alliés dont les responsabilités sont en rapport avec leur puissance, aient à cœur d'appuyer et de soutenir ceux qui représentent, ainsi que ils l'ont prouvé tout récemment en Hongrie et au Danemark, l'élément le plus efficace contre l'anarchie envahissante.

C'est au nom de ces principes et de ces grands intérêts que j'ai senti devoir faire appel à Ton pour amener Ton Gouvernement à intervenir afin que le Conseil Suprême se vienne à une attitude plus juste à notre égard. Je m'adresse dans le même sens au Roi d'Angleterre et au Président de la République Française, auprès desquels Ton intervention serait aussi très précieuse.

Ferdinand

1919, noiembrie 23. Scrisoarea regelui Ferdinand adresată regelui Italiei, Victor Emanuel III, prin care îi cere sprijin față de atitudinea ostilă a Consiliului Suprem al Conferinței de Pace de la Paris față de România, evidențiind atitudinea fermă și eficace a României în lupta cu anarhismul bolșevic din Ungaria și la frontiera cu URSS.

AMAE, fond 71/1914, E. 2, partea I, vol. 153, f. 93-93v

1919. Hartă pe care sunt schițate frontierele României cu Serbia, Ungaria, Cehoslovacia și Polonia.

ANR, SANIC, fond personal general Dumitru Iliescu, dosar 59, f. 1

I.

Guvernul român este impresionat în mod dureros de forțul și forul notei Ansilului suprem din 15 noiembrie curent, care nu corespund nici spiritului, care a prezidat la alianță, nici declarațiilor solenne ale tuturor Aliatilor de a lupta pentru dreptate în lume, pentru libertatea și egalitatea drepturilor tuturor națiunilor, mari sau mici.

Inșus marele războiu a izbucnit în urma agresiunii nedrepte a Căruțo-Ungariei contra Serbiei în scopul de a atinge suveranitatea acestei țări.

România, dela începutul războiului, a luat pozițiune favorabilă Aliatilor și angajamente formale cu unul dintre ei, cu știință și consimțământul celorlalți Aliati. Ea a intrat în luptă la sfârșitul celui d'al doilea an de războiu; ea n'a fost cea din urmă și, dacă nu a intrat decât atunci, nu este din voința ei din cauza greutăților ce ea a întâmpinat din partea unora dintre Aliati, cari nu puteau sau evitau să-i asigure victoriul, ce i se cerea și furniturile militare, de cari avea nevoie pentru un războiu, ce-l precedea lung și îndrăgjit. În timpul celor doi ani de preparative militare, în timpul cărora ea fusese concentrată la

intrării în acțiune a armatei române ca să previe ofensiva inamicului la Dunăre. Cu toate promisiunile reînnoite și angajamentele luate cu privire la procurarea materialului de războiu, acest material a lipsit aproape în tot timpul duratei războiului, fie din cauza greutăților de transport, fie din cauza lipsei acestui material fie în fine din voința organelor însărcinate în Rusia cu aceste transporturi. Cu toată gravitatea acestor fapte, pe care România a trebuit să le suporte și a dezastrelor care o amenințau, România n'a adus niciodată învinuiri în conștiința ei ca se va ține socoteala de nenorocirile ce era obligată să îndure în interesul unei cauze mari și din împrejurări ce nu i se puteau imputa. Surprinderea și durerea guvernului român este cu atât mai mare acum, cu cât, în loc de a vedea suferințele sale, sacrificiile sale imense în oameni și bunuri, recompensate printr'o atitudine amicală din partea Aliatilor săi, ea vede contestându-i-se drepturile sale, recunoscute anterior ca legitime, prin acte solenne și somata printr'o serie de note cominatorii, atât de puțin îndreptățite de sentimentele de dreptate, care trebuie să existe nu numai între Aliati dar și la alcătuirea

înțelegi opere la care prezida Conferința păcii.
În tot cazul România n'ar trebui considerată ca un inamic livins, care trebuie să suporte vența celui mai tare.

Nu deoc după interesele sale particulare România și-a ales momentul ca să intre în război la sfârșitul celui d'al doilea an de război, și conform cerințelor imperioase ale Aliatilor săi și după recunoșterea de către toți a drepturilor sale legitime. Condițiunile ce ea trebuie să furnizeze continuau aspirațiunile seculare ale națiunii române, consimțite și recunoscute legitime atunei de Aliati săi, dar pe care ei le sunt discutate acum, și cum, dobândind teritoriul și populația sa, România nu ar datora unitatea sa națională dreptății și dreptului ei.

Guvernul român este convins că după un mare examen al faptelor Consiliul Suprem va binevoi să recunoască, într'un sentiment de dreptate, și marile servicii aduse de România ca țară comună și rolul său important de reprezentant al civilizației latine în Orientul Europei și va lua față de ea atitudinea cuvenită unui față de un aliat credincios, pătruns de datorile sale și care este în măsura de a contribui și pe viitor la ordinea și pacea în această parte a Europei.

1919, noiembrie. Răspunsul guvernului României la nota ultimativă a Consiliului Suprem al Puterilor Aliate și Asociate în care se arată că trupele românești au părăsit Budapesta și că, pentru sacrificiile din timpul războiului, țara noastră ar merita „o atitudine mai amicală” din partea Aliatilor. (fragment)

ANR, SANIC, fond personal Văitoianu Arthur, dosar 16, f. 7, 9, 12

Roumanian Delegation

at the Peace Conference. London 27rd. February, 1920.

Your Excellency,

The Roumanian Government in conformity with the decisions of the Supreme Council, has ordered the retreat of the Roumanian troops from the Theiss to the line fixed by the Peace Conference according to the Note of the 12th. October, 1919, which line was declared as definite boundary between Roumania and Hungary. The evacuation of those regions has already begun. The technical difficulties which are opposed to a quick evacuation are enormous: firstly the lack of coal and also deep snow up to $\frac{1}{2}$ meter together with sharp frost of 10-15 C° below zero.

The Roumanian General Headquarters sent me a telegram on the 17th. February in which the following communications are stated:

"The evacuation of the depots started on the 15th. but on account of the lack of coal only 7 transports could be effected so far out of 100 which are necessary

The Right Hon. Lloyd George,
President of the Peace Conference in London.

to evacuate the depots of the army. The Transylvanian Local Government (Conseil Dirigeant) according to the transport arrangements made in agreement with the General Railway Direction of Cluj which foresees five trains daily. The first etappe would be the line Zenta, Mescoter, Channal Hortobagy, Nyregyhaza, Csap, on which we shall have to stay longer for allowing the necessary time for the second etappe and so on. If this scheme is put in application the evacuation of some of the first could start earlier and would continue by successive etappes unto the complete evacuation of the region. It is absolutely necessary to obtain in Paris a permanent neutral zone between us and Hungary or else to prevent the Hungarians from crossing eastwards of the Theiss until the ratification of Peace. This measure is so much more necessary that the fighting against the Bolshevists on the Dniester seems to have to restart.

If however the supreme interest of the country request to leave this region even before evacuating our depots and rolling stock that we want so badly, the Government will have to communicate this necessity to G.H.Q. so that measures should be taken in consequence".

Wishing to satisfy with the greatest urgency the decision of the Supreme Council but at the same time it

being my duty to consider the moral and material interest of my country, I am trying to find the solution which would enable me to avoid any appearance of non execution or illloyalty on the part of my Government and the Roumanian G.H.Q. towards the Supreme Council, and on the other hand not to endanger the superior interests of Roumania. To achieve this object I take the liberty of addressing the following request to the Honourable Supreme Council:

1) To be good enough to order that the most competent and at the same time enjoying the fullest confidence of the Supreme Council, General Franchet d'Espèray, Chief of the Oriental Allied Armies and Lt-General Bridges should be entrusted to inspect the section of the Roumanian army in those regions of Hungary of which the evacuation has been decided by the Supreme Council, ordered by the Roumanian Government and started to be executed by the Roumanian G.H.Q.

2) The above named Generals should be authorised to decide how the evacuation should be executed, to fix a date by which this evacuation can and will have to be executed.

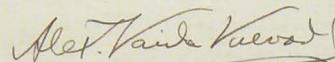
The Roumanian Government and General Headquarters will conform themselves entirely to the dispositions which the above named Generals will think necessary to be taken.

I have the honour to be,

Sir,

Your Excellency's most humble

and obedient Servant,

PRIME MINISTER FOR ROUMANIA
MINISTER FOR FOREIGN AFFAIRS.

1920, februarie 23. Notă prin care delegația României la Conferința de Pace îl informează pe David Lloyd George, președinte al Conferinței, că guvernul român a ordonat retragerea trupelor pe granița fixată între România și Ungaria, la est de Tisa, și că evacuarea deja a început.

ANR, SANIC, fond personal Vaida Voevod
Alexandru, dosar 135, f. 2-5

Războiul propagandistic

ialat lesz a legalkalmasabb a tömeggyártás megvalósítására.

Román rágalmak Magyarország ellen.

Budapest, febr. 6.

Nagyváradról jelentik: A bukaresti főhadiszállás és a nagyszebeni kormányzó tanács a kommunikék egész áradtát bo-csájják ki, amelyek tele vannak Magyar-ország elleni rágalmakkal. Egyik legutóbbi hivatalos jelentés azt a hirt röpi világga, hogy a petrozsényi és kolozsvári sztrájkot a magyar népkormány azzal tette lehetővé, hogy milliónyi hamis pénzt osztott szét a munkások között. A hamis pénz teljesen elértéktelenítette a magyar koronát. Ez már magában véve is egyik megérdemelt bün-hődése a magyarok erőszakoskodásának.

Az a körülmény azonban, hogy a románok nagyon szívesen rónak ki nagy-összegü hadisarcot a magyar lakosságra, bizonyítja, hogy a magyar pénz még sem egészen értéktelen a románok előtt, ha arról van szó, hogy a pénz az ő zsebükbé vándoroljon.

1919, februarie 7. Articol intitulat „Dezinformări ale României împotriva Ungariei”.

ANR, SJAN Satu Mare, „Szamos”, nr. 33, p. 1

Manifestul "Frați români!" cheamă la luptă împotriva burgheziei și moșierimii române și se pronunță pentru republica maghiară în granițele Ungariei Mari.

ANR, SANIC, *Colecția 90*, dosar 1477

MARILE CUAR TIER GENERAL
Secția Informațiilor NOTA.
B. II

00006

Comandamentul sârb din Timișoara a încuviințat toate cererile greviștilor unguri, după care a încetat greva, care ținea de 4 zile. De azi de dimineață poșta și telegraful funcționează iarăși.

In cursul interogatoriului său, conducătorul comunist Béla Kun a declarat că a primit 100.000 mărci din Rusia, pe cari le-a întrebuințat în scopuri de agitatie comunistă; a mai declarat că intenționa să organizeze o revoluție a proleteriilor, pentru a răsturna guvernul actual.

In afară de dânsul /Kun/ și alți comunisti ar fi primit bani dela Lenin, pentru a face propagandă. Revoluția urma să isbucnească la 22 Mai. Misiunea "Crucei Roșii" ruse, care s'a prezentat guvernului ungar pentru a ajuta repatrierea prizonierilor ruși, de fapt ^{nu} s'a ocupat cu servicii caritabile; ei prezenta ei era de trebuință pentru propaganda bolșevică.

Notă referitoare la propaganda bolșevică a lui Béla Kun, susținută financiar de Rusia.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 520, f. 6

Afiș cu harta Ungariei după împărțirea ei teritorială de la Trianon, cu inscripția „Nem, nem, soha!” („Nu, nu, niciodată!”)

ANR, SJAN Arad, fond *Prefectura județului Arad. Actele subprefectului*, dosar 390/1919, f. 3

Frați Români!

Pe regele ungar l-am alungat, dar domni români voiesc să nou să ne aducă pe cap regele din România, însă toți regii sunt pe o formă de răi. Noi ne-am scăpat de grofii și domni nostri mari, dar advocații și fișcalii voiesc să ne deie pe mâna boierilor din România, cari sunt și mai răi asupra-țori, decât cum au fost grofii și domni mari ai noștri.

Republica socială-democratică și radicală voește să deie poporului românesc din Ardeal pământ și voește ca în Ardeal să nu domnească familia urată și mârșavă a Hohenzolernilor, fără însuși poporul plugar și muncitor. — După cum noi am alungat pe grofii și domni noștri mari așa alungați și îi aruncați în iad și voi pe domni vostri mari cari vă asupra-țesc ca numai al vostru să fie pământul pe care îl lucrați.

Pământul nostru sfânt nu îl vom da pe mâinile bețivului rege Ferdinand, nici soției sale, care își ține o mulțime de draguți; ca împreună cu ei să prede rodul muncii noastre câștigat cu atâtea greutăți și sudori.

Noi n'avem lipsă nici de rege, nici de oficeri, cari fac numai lux și fură vremea înzădar, nici de boieri și de domni mari, cari sug numai sângele nostru ca lipitorile.

Nouă ne trebuie pământ și libertate!

Să trăiască republica social-democrată și radicală!

Comitetul plugarilor și al muncitorilor.

1670
11/9/19
Budapesta
1670
11/9/19
RAPORT

Vă remit aici inclus o serie de fotografii ai membrilor organizației comuniste române care se afla în Budapesta până la intrarea trupelor române inclusiv un tablou detaliat a soldaților cari au făcut parte din garda roșie română. Atât fotografiile, cât și soldații comuniști formează totalitatea membrilor organizației de mai sus aflați în Ungaria cu mici excepții omise. Am ajuns în posesia acestor fotografii prezentându-mă la Legățiunea Elvețiană din Budapesta, care îmi pașapoarte apușilor români spre a călători în străinătate. Ori, mai târziu acești comuniști erau prevăzuți cu luni de zile înainte cu pașapoarte în regulă pentru eventuală fugă în străinătate. În asemenea condiții n'am prezentat la Legățiunea Elvețiană, unde am somat să mi se predea imediat toate copiile de pașapoarte ale românilor eliberați de ei. Am tras imediat clișee în mai multe exemplare după fotografii, remițându-vă aici incluse și clișeele respective. Cu majoritatea comunistilor aflați în Viena am avut ocazia să vorbesc. Mai toți așteaptă ajutor din Rusia, atât de la Troțky, cât și de la Doctorul Rakovskiy. Sunt absolut lipsiți de mijloace, totuși incoruptibili. Ei intenționează a se organiza din nou în Viena, iar parte în Elveția. Sedințele lor continuă cu multă asiduitate. Fără de fotografiile în posesia cărora suntem și a identificărilor respective credem că întreaga organizație comunistă română este de data aceasta descoperită. Foarte puține excepții au rămas în posesia cărora nu sunt încă. Am avut ocazia să asist la două discuții ale comunistilor români la Viena care au avut loc în Grunsteingasse No.51 și Appelgasse No.1. Am întâlnit acolo pe Mihail Aurlan, Șeraga, Hintze, Frații Hoppe, Valeriu Marcu, Garambaș, Seidler. Din discuțiunile avute cu ei a rezultat că întreaga lor activitate în prezent se rezumă numai la organizația comunistă în România. În acest scop ei au trimis mai mulți emisari în Rusia spre a le aduce bani, iar în curând vor organiza curier special care să intre în țară spre a îndruma mișcarea comunistă. Primul destinat este un anume Ernst Haskar

00129

care vorbește foarte bine românește și care trebuie să sosesc la București spre a lua contact cu Madam Frima. Al doilea curier este desemnat un anume Bernhard Einleger. Convingerea noastră este că ambii au și sosit în țară. Frații Hoppe îmi comunică printre altele cădat fiind că mulți dintre membrii doresc să se întoarcă în țară, el le va facilita acest lucru imediat ce va primi banii din Rusia, delegându-i totodată pe ei cu formarea unui partid comunist la noi în țară. Astfel că fotografiile de mai sus vor avea o valoare reală pentru frontiera noastră. Am avut ocazia să mai vorbesc cu Secretarul Ministrului Român Erdeli de la Budapesta, un anume Ene, care făcând pe curierul din când în când pentru Budapesta și Viena, mai întreține legături cu bolșevizii de la Viena făcând pe curierul lor la Pesta. Am găsit în posesia lui câteva fotografii pe care le-am reprodus imediat și care se găsesc printre cele aci-incluse. Inșel el personal este un bolșevic convins, totuși Ministrul Erdeli se opune la ori-ce măsură a noastră.

Intru stabilirea restului de comuniști români lucrările continuă cu multă asiduitate. La timp voi reveni.

Budapesta 11/9/19
Ficlb

1919, septembrie 11, Budapesta. Raport referitor la planurile comunistilor români de a înființa o organizație care să funcționeze pe teritoriul României.

ANR, SANIC, Colecția 50, dosar 520, f. 128-129

Manifest al soldaților roșii maghiari către soldații români, prin care îi îndeamnă la fraternizare.

ANR, SJAN Brașov, Colecția de documente a Bibliotecii Astra. Donația Pompiliu Nistor, f. 2

9937

2w 19

FRAȚILOR! SOLDAȚI ROMÂNI!

Noi muncitori și plugari unguri, cari abia nu de mult am ținut lanțurile și jugul grofilor și magnaților, cu dragoste frățească ne adresăm către voi, către muncitori și plugari români pe a formă de năcăjiți și asupriți, cum am fost și noi.

Noi soldați roșii unguri, care ne luptăm pentru dreptate, egalitate și frățietate, iar nu pentru domni cei mare, vă rugăm să veniți în rindurile noastre, veniți pe partea noastră.

Noi vă așteptăm cu dragoste și cu brațele deschise.

Noi împotriva voastră nu ne luptăm, noi luptăm numai pentru desrobirea noastră și a voastră de sub jugul grofilor, baronilor și boerilor.

Noi în voi muncitori și plugari români îmbrăcați în uniformă de soldat nu vedem dușman, noi vedem în voi frați de ai noștri.

Noi vrem pace pe pământ, care pace vrem să legăm noi soldații roșii cu voi cu soldații români, — iar nu cu boeri, grofi și bogățani.

Frați români!

Veniți la noi, să începem frățietate și să facem pace.

Veniți fraților! Nu vâ fie frică, noi în voi nu împușcăm.

Trăiască frățietate! Trăiască pacea!

Jos cu domnia grofilor, boerilor și magnaților!

Sălut frățesc :
Soldații roșii unguri.

Manifeste ale soldaților roșii maghiari către soldații români, prin care îi îndeamnă la fraternizare.

ANR, SJAN Brașov, *Colecția de documente a Bibliotecii Astra. Donația Pompiliu Nistor*, f. 1-1v, 3

Frațe! Aruncăți arma!
Luptă sifru penfru dėsrobirea lumi.

Cine sunț și ce am
Tic ați poț mulfumi O, Pafné.

DARE DE SEAMĂ

Amplu acționat de către propaganda la propaganda ungurească,
fașta de Comandamentul Trupelor din Transilvania.-

- 1). Comandamentul a întocmit alăturat de 2 manifeste "CHEMARE CĂTRE TO
CETĂȚENII ROMÂNIEI MARI" și "FOLGARE". Primul manifest în românește
și ungurește (respectiv în 20.000 și 10.000 de exemplare) a fost răspun-
dit pe tot teritoriul până la linia preveantă în tratatul de alianță d
1916.- Al 2-lea manifest numai în ungurește s-a dat Diviziilor spre a
le răspândi în regiunea LA Vest de Tîna prin aeroplane și agenți.-
- 2). S-a luat înțelegere cu Biroul Presed din Sibiu spre a orienta gise-
tele românești să scrie în această direcție, fapt ce s-a și pus în apli-
care prin apariția a multor articole în acest sens în diferite ziare.-
- 3).-S-a intervenit către Comandul Dirigent să aplice la comenzi mai
luminate a-1 cranelor și satelor să se păsească în mijlocul peșeralui
să le explice necetia zilalar prezente și datorile și grijele ce treb-
a veni să se vitor.-
- 4). În cea ce privește acțiunea de propaganda bolșevică, s-a înaintat
de-veștra este un exemplar din toate manifestele răspandite pe teri-
toriu nostru, după ce ele nu snt cecretate de acest Comandament în
scopul de a le avea în vedere la acțiunea de centra propaganda combatnd
în deseori ideale centrare intereselor noastre pe care ale le scria.-
De în scopul mai sus spus și snt înaintate este un exemplar din
acest manifeste de propaganda bolșevică și Comandului Dirigent.-
- 5). Comandul Dirigent la rândul-l său a întocmit mai multe manifeste în-
tre care "Prinți români", "La lucru fratilor" cari se alătură și cari au
fost răspandite prin Comandament pe tot teritoriul ocupat de trupele
noastre.-

DIN ORDINE
ȘEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL

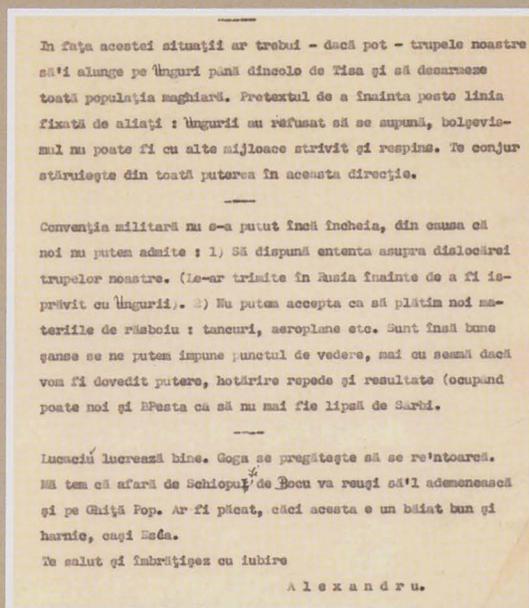
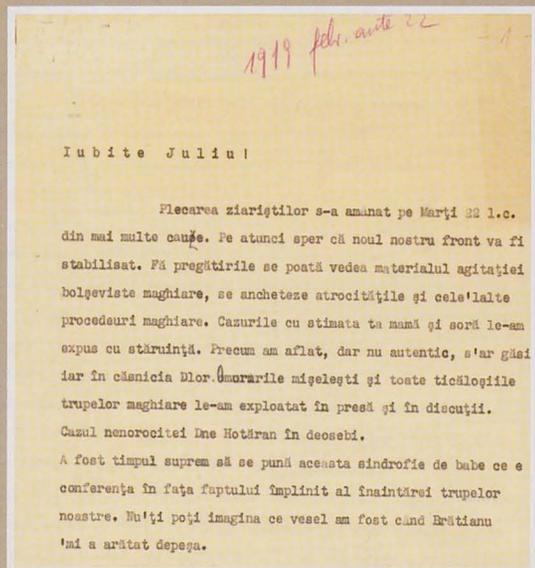
Manifeste ale soldaților roșii maghiari către soldații români, prin care îi îndeamnă la fraternizare.

ANR, SJAN Brașov, *Colecția de documente a Bibliotecii Astra. Donația Pompiliu Nistor*, f. 4-5

Dare de seamă emisă de gen. Ștefan Panaitescu, șeful Marelui Stat Major, cuprinzând măsurile luate de Comandamentul Trupelor din Transilvania pentru contracararea propagandei bolșevice maghiare în Transilvania.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5983, f. 261

Războiul politicienilor

1919, februarie ante 22, Paris. Scrisoare adresată de Alexandru Vaida Voevod lui Iuliu Maniu, referitoare la agitația bolșevică ale cărei victime au fost, printre alții, mama și sora lui Iuliu Maniu și la necesitatea ca armata română să stopeze aceste atrocități prin alungarea forțelor bolșevice maghiare dincolo de Tisa. (fragmente)

ANR, SANIC, fond *personal Vaida Voevod Alexandru*, dosar 33, f. 1, 3

Alexandru Vaida Voevod (1872-1950)

ANR, SANIC, colecția *Documente fotografice*, I 6664

București 27 Iulie 1919

Scumpe Victor ,

De la plecarea mea de aici și-am scris
câteva cuvinte grabite în chestiuni personale ,
dar n'am avut nici vreme nici dispozițiune sufle-
tescă ca să-ți vorbesc de altele .

N'am neglijat să trimit lui Misa comu-
nicările oficiale necesare pentru întreaga delegație
care sper că păstrează obiceiul stabilit de mine
de a se întâlni cât mai des pentru a se ține reciproc
la curent cu situația și demersurile .

Ultimile D-tale telegrame îmi arată că nu
neglijezi ce este de nevoie , dar tot deodată că

dificultățile nu sunt pe cale de a se rezolva .

Cele întâmplate la Tisa, unde se desfășoară luptă
față de puterea cuvântului , este o consecință a ignoranței și a
relei voinți a celor mari ; ne-am oprit când puteam ajunge la
Pesta fără nici un sacrificiu , am amenințat când nu erau încă ga-
ta să execute , iar astăzi când sub această amenințare inamicul
s'a perit asupra noastră , așa zigi aliații stau cu brațele încru-
țișate în dreapta și în stânga câmpurilor de bătăie .

Statul nostru Major este sigur că lecția dată Un-
gurilor de război acesta va fi completă și de acum nu voi să cer
noi ajutorul aliaților ; dar atitudinea lor revoltă chiar pe
ofițerii francezi de noi .

Și pe când noi ne batem Basarabia nu este discuta-
tă de Americani , ba Italianii și Americanii cred că pot discuta
chiar Cadrilaterul .

M'ași mira dacă Domnul Tardieu n'ar recunoaște că
D-nu și colegii săi au parte de răspundere fiindcă au lasat în
suspensie chestiuni care puteau fi închise printr'un singur cuvânt
când am vorbit noi .

În timpul acesta Sărbii devastează Banatul cu
toate timidele protestări ale armatei franceze , deși prin propria
lor protestare în contra securii Canalului Bega de către Românii
din amonte , arată cât de înțeleaptă este soluțiunea dată de Con-
ferința care împarte o țară astfel încât izvoarele să fie despar-

1919, iulie 27, București. Scrisoare în care prim-
ministrul Ion I. C. Brătianu îi relatează lui Victor
<Antonescu>, delegat al României la
Conferința de Pace de la Paris, despre luptele
româno-ungare de pe Tisa, despre lipsa de
reacție a Aliaților, despre devastările sârbilor în
Banat și despre intenția sa de a demisiona.

ANR, SANIC, fond familial Brătianu, dosar 238, f. 2-3

țite de gurile râurilor .

Toate acestea mă confirmă în hotărârile pe care
le-am luat la Paris și constat că în conștiința celor buni
necesitatea unei rezistențe serioase e general simțită .

Eu aștept transmiterea decretului trimisă D-ului
Măgu pentru ca să-mi revin demisia Regelui .

Sper că cu ajutorul Transilvanenilor , Regele,
sa poată forma un guvern serios care să nu dea țara pradă
turalșilor și criminalilor .

Sunt al D-tale cu toată afecțiunea .

Ion I. Brătianu

Legation de Roumanie à Paris. ^{VI} - 2 -

Prière transmette d'urgence ce telegramme au Ministre Vaida ainsi qu'aux offices étrangers Bucarest.

Suivant instructions reçues à Bucarest et Sibiu aussitôt arrivés à Borne ai repris contact avec conseiller magyar Molloy et son nouvel émigré Bethel originaire Transilvanie afin contrôler leur affirmations ai pris contact aussi avec comte Archaxoy, Prince Windischgratz et ancien ministre Torgonyi. Avons eu conférences à Lucerne. Je me suis fait accompagner aussi par Ghaton Popo afin de pouvoir comprendre aussi leurs discussions en hongrois. De toutes ces conversations il résulte que tous les politiciens hongrois aussi bien de Suisse que de Trance et ailleurs ont signé des feuillets d'adhésion au gouvernement de Szeged. Comte Stefan Bethlen, Rakovicsi, Torgonyi ont aussi que plusieurs députés ont signé. Torgonyi m'a assuré que le gouvernement de Szeged a été agréé malgré son apparence

réactionnaire parce qu'il a les sympathies de l'Est et parce qu'il est le seul groupe unitaire bolchéviste qui ait pu se constituer jusqu'à présent. Il a ajouté que quoiqu'il ne connaît pas son programme, ne connaît de son action que ce que M. de Bernstorff lui a communiqué lors de son voyage en Suisse, il est décidé de l'appuyer et au besoin d'entrer dans leur gouvernement qui évidemment est espéré. Ambrassy et Windischgratz m'ont fait observations identiques. Ils sont d'avis donc que gouvernement roumain devrait aider l'entrée à Budapest du gouvernement de Szeged, que nous ne devons à aucun prix abandonner les rives de la Tisa. Que nous devrions aider la formation d'une garde blanche dans le territoire compris entre notre nouvelle frontière et la Tisa. Que les gardes devraient former l'avant garde de nos troupes dans leur marche vers Pest. Ils ont ajouté que toutes les conditions de notre collaboration doivent être fixées avec le gouvernement de Szeged et que certainement le peuple hongrois saura se montrer reconnaissant.

1919, Paris. Telegramă a lui <Nicolae Petrescu>-Comnen către Alexandru Vaida Voevod în legătură cu situația din Ungaria: operațiunile trupelor române, atitudinea Aliatilor, guvernul maghiar de la Szeged. (fragment)

ANR, SJAN Sibiu, fond personal Alexandru Vaida Voevod, dosar 9, f. 22-25

- 3 -

Comme conclusion il serait de bon urgent

- 1° de modifier le gouvernement de Szeged en y faisant entrer des éléments plus avoués;
- 2° de faciliter le voyage de Torgonyi à Szeged,
- 3° de traiter avec le gouvernement de Szeged sans retard afin de ne pas l'assier contre nous.

A ce sujet j'ai des motifs sérieux de penser que nous devons avoir été déjà distancés par les Serbes. Il est donc indispensable de rattrapper le temps perdu.

Les memiors remis plus haut m'ont expliqué aussi l'incertitude de la politique des alliés. Ils m'ont affirmé que la plupart des délégués français, anglais et américains envoyés en Hongrie pour recueillir des informations ont été achetés par Bela Kun. Ils m'ont fourni des précisions au sujet de l'expert (?) français Olivier de Gerde qui n'est qu'un juif d'origine hongroise devenu un bolchéviste, dont le vrai nom est Gerde Goldstein. Ils prétendent aussi une précision que Lunningham aussi a été acheté par bolchévistes, ainsi

- 4 -

que l'Américain Brown. C'est à ce Brown que nous devons que nos troupes ont été arrêtées à Szolnok par les Alleis. Ils affirment que à ce moment là Bela Kun avait réuni son Soviet et avait décidé d'abandonner le pouvoir lorsque Brown s'est porté fort d'arrêter des Roumains ce qu'il exécuta et réussit par la suite pour se plain Bela Kun.

Les Italiens n'ont pas assisté aux conférences que j'ai eu avec les trois memiors. Tous les trois semblent avoir bien disposés aux Serbes et ont condamné l'engagement des Hongrois de Trance qui fontent les troubles en Serbie et travaillaient pour les inspirations italiennes. Je leur ai laissé entendre que je suis en contact de leurs conversations antérieures avec les Serbes. Windischgratz plus naïf m'a demandé qu'il sera très heureux de collaborer avec nous si nous leur promettons notre appui afin de corriger leurs nouvelles frontières du côté de leurs autres voisins. Torgonyi a ajouté encore qu'il serait peut être même que nos troupes occuperaient d'abord Pest et qu'un vrai gouvernement national soit formé ensuite comprenant des éléments réellement avoués. J'attends des nouvelles du Prince Borghese de Trance et partira à Borne dès que j'aurai obtenu une place dans l'express diplomatique. CAMUZAN

Frontul

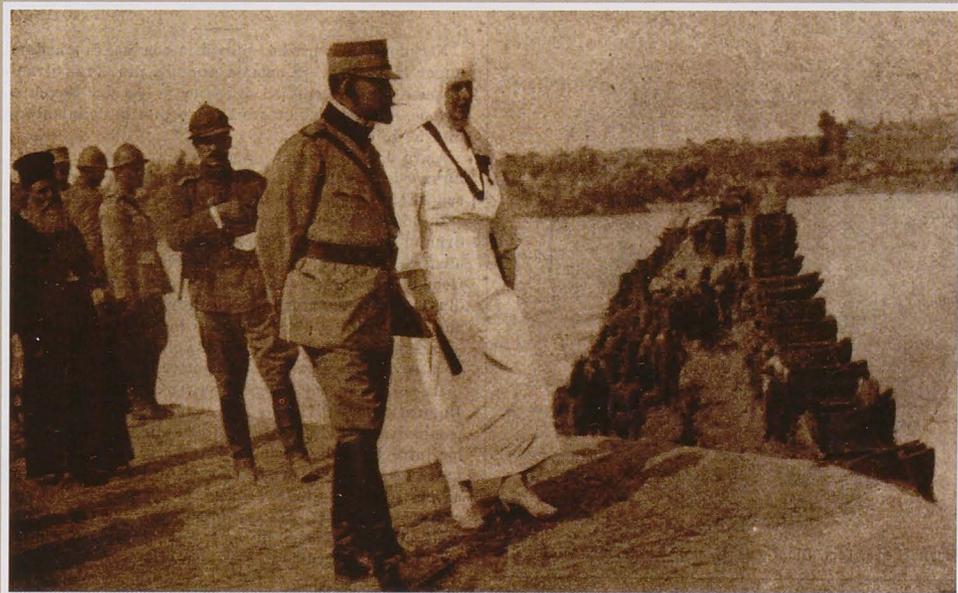

1919, mai 23, Oradea. Regele Ferdinand salutându-l pe generalul Ștefan Holban, șeful Statului Major al Comandamentului Trupelor din Transilvania.

SIA, colecția *Documente fotografice*, FII 3443

1919, iulie. Regele Ferdinand și regina Maria la podul peste Tisa.

ANR, SANIC, fond *Consiliul de Miniștri*, dosarul 5/1918, f. 29

Pod de vase peste Tisa construit la sfârșitul lunii iulie 1919.

SIA, colecția *Documente fotografice*, FII 3670

Divizia 18-a ardeleană, în acoperire pe Tisa, în sectorul Abad Szalok-gura Mureșului, făcând legătură la stânga cu trupele franceze din regiunea Szegecin.

Divizia I-a vânători în rezerva Grupului de sud, în regiunea Bekescsaba.

3 Rezerva generală a Comandamentului trupelor din Transilvania, formată de 4 divizii: 2 de infanterie și 2 de cavalerie.

Divizia 1-a în regiune Careii Mari-Er Mihalyfalva.

Divizia 6-a în regiunea Berstye Ujfalu-Oradia Mare-Nagy Szalonta.

Divizia 2-a cavalerie în regiunea Hajdu Hadhaz-Debrețin-Nyr-Adany-Balkany.

Divizia 1-a cavalerie în regiunea Szehalom-Veszta-Szarkad.

Rezerva generală depindea direct de Comandamentul trupelor din Transilvania.

Afară de aceste forțe, după cererea comandamentului, în prima jumătate a lunii Iulie, i s'a pus la dispoziție și regimente de infanterie ale Diviziilor 20 și 21, care-și terminaseră organizarea. Aceste regimente au fost cerute, pentru a asigura spatele armatei de operațiuni.

Totalul forțelor armatei de operațiuni, în ajutorul ofensivei (19 Iulie), se ridică la :

6 divizii infanterie, (Diviziile 1 și 2 vânători, Diviziile 1 și 6, Diviziile ardelene 16 și 18), și infanteria Diviziilor 20 și 21. 2 divizii de cavalerie.

Ungurii atacă.

În dimineața zilei de 20 Iulie, la ora 3, după un puternic bombardament de artilerie de toate calibrele, inamicul ia ofensiva pe tot frontul. Trupele de acoperire se opun cu îndârjire acestor atacuri și prin contra atacuri, încearcă să respingă pe inamic.

La nord, în regiunea Tokay, inamicul, în forțe superioare,

(2 regimente), sub protecțiunea unei artilerii puternice, a zătat pe dealurile de la Tokay, trece Tisa prin punctele Szabolos, Tokay și Tisa Dob și ocupă localitățile Timar, Raimaz și Tisa Eszar, formând un cap de pod. Sub protecțiunea acestui cap de pod, trece și restul forțelor din Divizia 18 și brigadele de Secui, aflate în această regiune. La sud de Tokay, unități din Regimentul 39 inamic, ocupă localitățile Tisa Bő și Tisa Dada. Prin contraatacuri puternice, date în acest sector, trupele noastre reușesc să respingă pe inamic dela Tisa Bő și Tisa Dada și să reocupe aceste două localități, cauzându-i numeroase pierderi, între care 130 prizonieri; însă, din cauza artileriei de pe dealurile dela Tokay nu pot respinge trupele inamice ce trecuseră la Rakamaz, sunt nevoite să se fixeze la teren pe linia Bergzel, (pe Tisa Szantohalom, Tisa Eszlar, (pe Tisa).

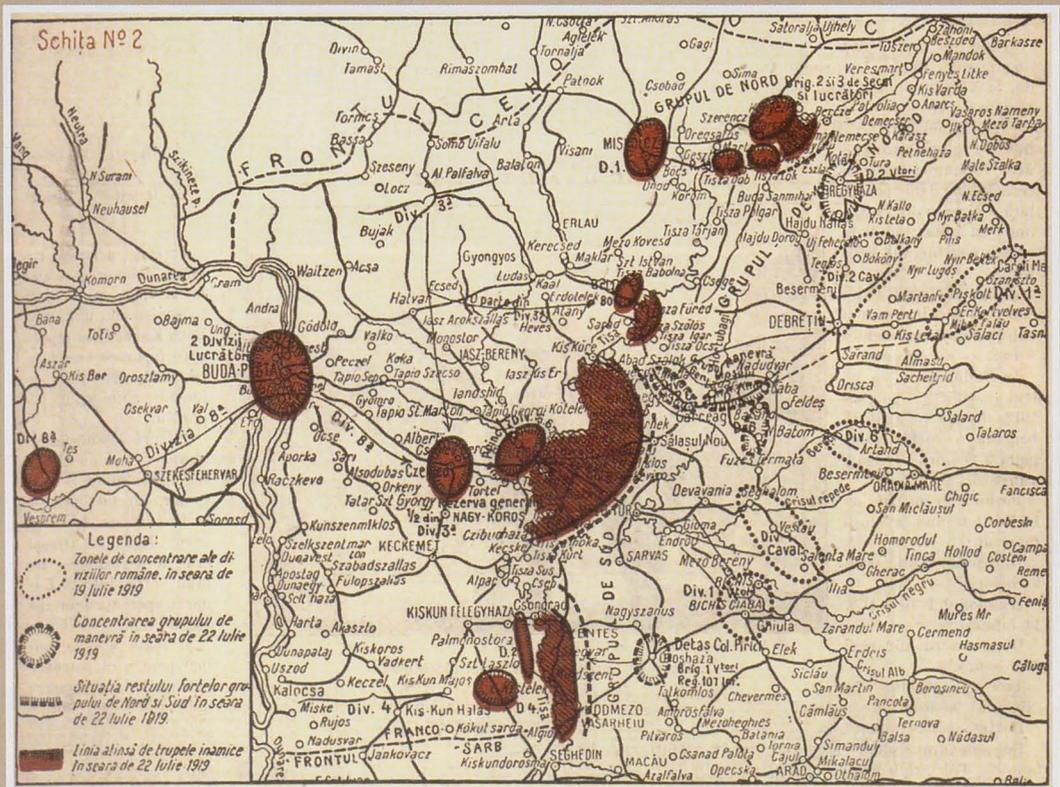
În regiunea centrală Szolnok, la ora 3, după un puternic bombardament de artilerie, o brigadă de infanterie din Divizia 7-a inamică, reușește să treacă Tisa, pe podul de piatră aflat pe șoseaua Szolnok-Tisa Sajol, și să ocupe localitățile Tisa Sajol și Raococi (est și sud-est Szolnok), formând un cap de pod, sub protecțiunea căruia trece și restul forțelor pe dreapta Tisei.

În fața acestor forțe numeroase, trupele noastre de acoperire, Regimentul 91 Infanterie și o parte din Regimentul 92, din Divizia 18, sunt nevoite să se retragă până la vest și sud de Török-Szt-Miklos, rezistând pas cu pas.

La sud, în regiunea Csongrad-Mindszent, Divizia 2-a inamică, atacând cu putere Szentes și Mindszent, respinge pe trupele noastre înaintate din Divizia 18-a. Prin contraatacuri puternice, date imediat, rezervele noastre din fața localității Szentes reușesc să arunce pe inamic înapoi peste Tisa și reocupe în seara zilei pozițiile anterioare. La sud însă,

1919, < iulie 22 >. Revista „Pagini de istorie. De la Tisa la Budapesta”, cuprinzând schițe cu situația frontului, documente, o expunere a campaniei din Ungaria.

ANR, SANIC, fond Consiliul de Miniștri, dosarul 5/1918, f. 29, 37

25

Comunicat oficios a Consiliului Dirigent Român. N° 112/1919

Sibiu la 27 iulie 1919.

Ofensiva maghiarilor a fost respinsă pe toată linia. Ungurii se retrag în disordine cu pierderi mari. Trupele române au dovedit o putere vrednică de toată lauda prestând fapte vitejeste vrednice de recutul lor glorios.

Președintele
Președinia Consiliului
Dirigent

N° 981-1919
Pref.

Crasna Săra
Tășnad
Căluș

3

Af. Román Kormányszó Tanács
Hivatalos jelentése

Nagyvárad 1919. július 27-én

A magyarok ofenzíváját az egész vonalon visszaverültük. A magyarokba szertelen rendellenesség és súlyos vesztések keletkeztek visszavonulásukkor.

A román csapatok hírhedő magabizalommal és a mellék hírségét felelőtlenül vállalták.

Román Kormányszó
Tanács elnöke
N° 981-1919
Pref.

1919, iulie 27, Sibiu. Telegrama Consiliului Dirigent, adresată prefectului județului Sălaj, referitoare la faptele de vitejie ale trupelor române pe frontul din Ungaria.

ANR, SJAN Sălaj, fond Prefectura județului Sălaj,
Prefect-administrativ, dosar II 981/1919, f. 2v-3

Intrarea în Budapesta
pe Calea Andrassy.

ANR, SJAN Mehedinți,
colecția Albume și
fotografii, Album privind
acțiunea Diviziei 7 în
Campania din Ungaria,
f. 115(1)

Grupul de Manevră G^l Moșoiu
Serviciul de Stat Major
Boroul Operativ

20

Ordin de Operații Nr. 15
pentru ziua de 2 August 1919.

1) Din recensățele făcute și informațiuni, în mod special cele în rechiziții spre Budapesta, asprimându și rechizițiile cu detașamente mici de artilerie, care trebuie să alungă forțele inamice cât și să asigure fabrica de gaze, întrucât amorii chiar la Cămințel.

2) Situația Generală a trupelor române în seara de 1 August este:

- a) Grupul General Dumitrescu ocupa cu Bg. 2 Rosiori satul Bessenyő-Sodótelek în Divizia 7^l satul **Konkó** - **Abony** amândouă în hotărârea la Poroslo. (Bg. 49 Inf. din grupul Nord în curs de penetrare spre a ține țara la **Tuzs Fűrész** în timpul în grupul de Nord care au trecut Giza la **Tokaj** au ocupat satul **Toka** - **Tarcsal** - **Pfrügy** - **Takta Kenez**.
- b) Grupul G^l **Holbarn** se găsea cu Div. 1^l Vanatori pe linia **Jász Kis Er** - **Liguskas** (493 care 6 Km. Sud-vest **Jász Kis Er**) în cu Div. 2 Vanatori pe linia **Lyalas** (493) - **Jánoshid** - **Jász M. Szt. György** - **Nagy Fertő** (4 Km. Sud-vest **Jász Ládany**) - **calu 24 Tuzs Szabolcs**.
- c) Grupul G^l **Mosoiu**, ocupa cu Divizia 6^l linia **Dorohat** (493 care 4-5 Km. N.E. **Rekas**) - **Fecsa** Sud-est **Rekas** apoi în canalul **Zagyva**, până în Giza, (ca 95 km) la pârâu C.F. **Székely-Török Szt. Miklós**. Div. 1^l Inf. în regiunea **Bögö nyir**.
- d) Divizia 2 Caval. ajunsă cu Bg. 5 Ros. în **Jász Ládany** - **Bg. 4 Rosiori** la **Topló György**, Bg. 3 Rosiori la **Jász Apoti**.
- e) Rezerva C.T. **Imp. Trans.** cu Div. 2 Inf. la **Szapparalu-Fegyzvernek**.
- f) Div. 12 ocupase **Tisza Várkony** - **Tisza Veszegny**.

3) Armata de Bransilvania este însărcinată de a asigura energie pe amare, spre a nu-i da engaj. și de refuz, reorganizarea și gruparea. - În acest scop, este să se înceapă în mod imediat cu următoarele:

- a) Grupul de Nord Văbucă cu Brig. 49. Inf. la **Tisza Fűrész**

-2-

2

1) Bazele și va înainta în regiunea **Eger-Lőve** - **Eger-Farmos** - **Székely**, unde va forma frontul Bg. 2 Rosiori.

4) Bg. 2 Rosiori, pierzând pe Brig. 49. Inf. și va răzbi spre N-Est spre a intercepta C.F. spre **Miskolc**, și va forma pârâu în spatele spre **Miskolc** spre a vedea dacă amândouă mai au grupuri importante de forțe în zona **Budapest**.

- a) Divizia 7, după ce va lăsa detașamentele la Poroslo și să se angajeze în zona Bg. 49. Inf. și va deplasa cu toate trupele forțelor în regiunea **Jász Apoti** - **Jász Miskolc** - **Am** va accepta directivă comitat.
- d) **Avangarda Strategică** Compusă din Div. 2. Caval. (Bg. 3 și 5 Rosiori) și Div. 1. Vanatori, sub Comanda Generalului **Holbarn** va înainta cu Bg. 3 Rosiori în zona **Nagykál**, și cu Bg. 5 Rosiori la **Alberti Irsó**; în cu Div. 1. Vanatori în zona **Topló Székely** - **Topló Szt. György**. Cu Cavaleria va explora zona cuprinsă la N-Est până în linia - **Jász Bereny** - **Holbarn-Azod**, iar la Sud-Vest până în linia **Füzes** - **Kecskemet** și va intercepta Căile ferate: **Székely-Nagykál**; **Székely-Alberti Irsó**; și **Budapest-Kecskemet**.
- e) **Avangarda Stângă** Compusă din Div. 6^l Inf. și Bg. 4 Ros. ambele sub Comanda Generalului **Olteanu**, va înainta: Cu Divizia 6^l în regiunea **Abony**, în cu Brig. 4 Rosiori va sălta frontul Div. 6^l pe direcția **Czegled** - și **Abony-Tertel** (sau vest **Abony**) - **Nagykál** - **Kecskemet**.
- f) Grupul de Manevră Compusă din Div. 1^l Inf. și Div. 2. Vanatori sub Comanda Generalului **Mosoiu**, va înainta cu Div. 2. Vanatori în zona **Jász Ládany** - **Jász M. Szt. György** în cu Divizia 1^l Inf. în zona **Uzsgass-Rekas** - a 98 **Rekas** și mijc (6 Km. sud-vest **Rekas**).
- g) Div. 2. Inf. și va deplasa în zona **Bessenyősgy**.
- 3) În acest scop se ordonă: Divizia 1^l Inf. va pune imediat în marș prin **Bessenyősgy** - **Rekas**, în linia a ajunge în seara de 2/8-1919 în zona **Rekas**. - Div. 2. Vanatori, se va concentra în zona în care numai după ce Avangarda Div. 1^l Vanatori a trecut de **Jász M. Szt. György**. - Divizia 6^l va înainta imediat spre **Abony** după dispozitivul

1919, august 2. Ordinul de operații nr. 15 al Grupului de manevră „General Moșoiu”.

SIA, fond Comandamentul Trupelor din Transilvania, dosar 126, f. 73-76

3.

Generalului **Olteanu**, care va începe negocierile de înțelegere cu care a lăsat la **Rekas** și **Székely**.

Div. 2 Vanatori, va deplasa imediat în marș cu Divizia 1^l Vanatori de pe linia **Rekas** și va repede. La noaptea se va angaja în seara de 2/8-1919, care are a schimba mai mare și a repede a ține înaintă.

4) - **Misiunea** grupului de Manevră este de a face intervenții în orice parte unde nu fi semnalate forțele inamice importante. În acest scop, Divizia vor fi stăruie legată alături cu următoarele:

Divizia 2 Vanatori, va lăsa în ofițer de legătură detașament pe lângă Divizia 1^l Vanatori și Divizia 7^l, care să pe lângă grupul **Holbarn**.

Ofițerul legătură la Divizia 7 va lua în vedere și automobilul, care de la Divizia 1^l Vanatori și Grupul **Holbarn**, dintr-un automobil să vor trimite susținuți de câte 4 motocicliști și câte 5 călăreți. Aceștia vor avea situația grupurilor respective pe lângă care sunt trimise, pe lângă să așteaptă informațiile și să vor trimite un automobil la 3 și 3 ore Div. 2 Vanat, ofițer de informații legat care să vor trimite imediat.

Divizia 1^l Inf. vor lăsa în ofițer de legătură cu automobilul sau la noaptea cu 4 motocicliști pe lângă Generalului **Olteanu**, și unde va avea situația **Situația Div. 6^l** sau mesaje actuale, și să va Comanda Divizia 1^l din 3 și 3 ore sau ori câte ori este o activitate importantă.

De asemenea situația în amănunt, acest grup trimis de Div. 1 Inf. și 2 Vanat vor Comanda Divizia 1^l Inf. și grupul **Holbarn**, pe lângă care au fost trimise, la orele 16 și la orele 21 de azi 2/8-1919 în punctul vizat care de la orele 6-10 - 14 și 20.

De asemenea legătura cu Comandamentul grupului:

Divizia 1^l va instala imediat o centrală telefonică la fabrica de la 90 (5 1/2 Km. Sud-vest **Fazarsparh**) unde se află în prezent postul Comandamentului Generalului **Olteanu**. În această centrală vor veni fițele telefonice de la Generalul **Olteanu** și de la Generalul **Obogaru**, care vor scribi: primul fișel de pe **Sorocana-Fazarsparh** în **Székely**, și al doilea fișel de pe **Sorocana-Fazarsparh** în **Székely**, și al treilea fișel de pe **Sorocana-Fazarsparh** în **Székely**, și al patrulea fișel de pe **Sorocana-Fazarsparh** în **Székely**, și al cincilea fișel de pe **Sorocana-Fazarsparh** în **Székely**, și al șaselea fișel de pe **Sorocana-Fazarsparh** în **Székely**, și al șaptelea fișel de pe **Sorocana-Fazarsparh** în **Székely**, și al optulea fișel de pe **Sorocana-Fazarsparh** în **Székely**, și al nouălea fișel de pe **Sorocana-Fazarsparh** în **Székely**, și al zecelea fișel de pe **Sorocana-Fazarsparh** în **Székely**.

4.

Divizia 2 Vanat. și va lega imediat telefonice cu Div. 1^l Inf. în **Rekas** utilizând unul din firele telefonice permanente de pe C.F. **Jász Székely-Uzsgass** până în dreptul satului **Rekas**. Legătura și va repede de la **Jász Ládany** până la **West** și **Rekas** de către Div. 2 Vanatori, iar de la **Rekas** la C.F. se va instala, în cadrul Div. 1^l.

Dispoziții de acțiune Div. 1^l va trimite un automobil la **Bot** spre a transmite sau primi știri.

9) P.C. al Grupului de **Török Szt. Miklós** al Diviziei 1^l Inf. la **Rekas** și 2 Vanat - **Jász Ládany** al grupului **Holbarn** la **Bessenyősgy**.

Nota: Dacă între **Bessenyősgy** - **Jász Ládany** este linie telefonică permanentă atunci Div. 2. și va lega pe acest fir cu Centrala Grupului **Holbarn**, iar Div. 1^l Inf. va comunica centrală. Fiecare dintre Centrala P.C. al Generalului **Olteanu** și **Bessenyősgy** se va raporta de către Div. 1. Inf. care va lăsa și în acest caz o centrală la actualul P.C. al Generalului **Olteanu** sau la rezervă al grupului **Holbarn** și grupul **Olteanu**.

Comand. grupului de Manevră
General **Moșoiu**
Sef. stat Major
Lt Colonel **A. Projean**

Ordinul de Comandament

- 1) Div. 1^l Inf.
- 2) " 2 Vanatori
- 3) " 6 G^l **Olteanu**
- 4) Grupul **Holbarn**

Holbarn

Grupul General Moşoiu
 Serviciul de Stat Major
 Biroul Operatorilor

Creeşed. 5.8.1919. 79

INTRAB
 Confidenţial

ORDIN DE OPERAŢII N° 17

1) Inamicii dezorganizaţi complet prin lupte, a început predarea în Masă. S-au predat până în prezent majoritatea trupelor şi Comanda-
 mentele Corpului 1. Armata şi Diviziile 2, 5, 6, 3 Rosii -
 Divizia 4 rosie care se află pe frontul de Sud în faţa frontului
 Franco-Sârbi dintr-o Tîrgu şi Omură a început a se preda.

2) Grupul General Moşoiu compus din Diviziile 1 şi 6 împărţit în Bg. 4.
 Rosiori au misiunea de a captura, toate trupele şi strauge, toţi
 fugarii care au aparţinut Armatei ruse şi care în foarte mare parte
 au fugit de la fronturile lor şi înfine a strauge tot materialul
 de război (armament, muniţii, efecte, cai, teazaur etc), toate acestea
 de pe zona Coprină la Nord până în linia determinată de local-
 ităţile Szolnok - Abony - Czegled - Alberti Irsa - Kun Szt Miklos - Toiss-
 Racsalmas (pe Dunare); la vest până Dunare până la Fokto şi
 Kalocsa (inclusiv); la Sud până în linia determinată de
 localităţile Kalocsa - Keczel - Kis Kun Halas - Kis Kun Majsza -
 Mindszent (pe Tîrgu). Toate acestea inclusiv - la est până în Tîrgu
 între Mindszent şi Szolnok.

2.

3) Această zonă se împarte în 3 subzone şi anume:

a) Subzona de Sud: limitată la sud prin linia indicată sub
 punctul 2, iar la vest, la nord şi la est prin linia: linia est
 a satului Keczel (sud - Kis Körös) - linia est şi nord a satului
 Soltvadkert - linia sud a satului Jászgyertyán - la est de
 Kis Kun Majsza.

Această subzonă va fi ocupată de Bg. 4. Rosiori, care va avea postul
 de Comandă la Kis Kun Majsza.

b) Subzona din Centru: limitată la Vest de Dunare - la sud de linia
 care merge de la linia sudică a satului Keczel (pe Tîrgu) - cea
 care merge de la linia sudică a satului Keczel - linia estică a satului
 124 (pe strada Nagy Körös) - Kecskemet - linia estică a satului
 Ujhartyán. Această subzonă va fi ocupată de Divizia 6^a care
 va avea Postul de Comandă la Kecskemet. Subzona din Centru se
 va ocupa în 2 sectoare (de est şi de vest) care vor fi ocupate
 fie care cu câte o brigadă de infanterie (fără puşti şi batalioane
 din fie care brigadă care vor forma rezerva diviziei) precum
 şi cu artileria respectivă.

Se vor ocupa punctele Kis Körös - Kalocsa - Pilospalás -
 Kun Szent Miklos şi Dunapatty, precum şi Felegháza.

c) Subzona de Nord: limitată la Nord şi est prin linia indicată
 sub punctul 2, iar la sud prin linia Nordică a Subzonei din
 Centru. Această subzonă va fi ocupată de Divizia 1^a Infanterie, care
 va avea P.C. la Czegled.

În această subzonă se va ocupa punctele Szolnok - Abony -
 Czegled - Alberti Irsa şi Nagy Körös cu minimul de forţe necesare
 pentru dezarmare, straugerea fugarilor, şi prinderea prizonierilor
 şi depozitelor care se vor afla mai jos. - Restul forţelor grupate se
 vor reţine la Nagy Körös.

4) Diviziile vor preceda fie care în zona lor la dezarmarea
 prizonierilor, straugerea fugarilor şi prinderea prizonierilor
 depozitelor de tot felul.

3.

5) - Transportul trupelor arde unde linia sunt dintr-o şi dintr-o
 se va face cu trenul. În acest scop diviziile vor cere imediat grupului
 numărit vagoanelor necesare, şi gaze unde trebuie să stăruie spre a
 li să trimite garniturile necesare.

6) - Aprovizionarea trupelor se va face prin exploatarea regiunilor
 locale (fie care divizie echipează din zona care i s'a afişat în
 sus).

7) - Diviziile se vor lega imediat telegrafic şi telefonic atât
 între ele pe fir direct, cât şi cu grupul fie care pe fir separat
 Conform alăturăteii schiţei.

8) - Batalionul 4^a (R. Munk) (Căpetă Munk) se va deplasa la Czegled unde va forma
 Comandamentul Grupului General Moşoiu

Şef Stat Major
 Şef Cap. Al. Harghita

Ordinul de operaţii nr. 17 din
 5 august 1919 al Grupului de
 manevră „General Moşoiu”.

SIA, fond Comandamentul
 Trupelor din Transilvania,
 dosar 126, f. 79-81

Regimentul 4 Artilerie. Tunuri pe câmpul de la Rákos.

ANR, SJAN Mehedinti, colecția *Albume și fotografii*, *Album privind acțiunea Diviziei 7 în Campania din Ungaria*, f. 31

1919, Budapesta. Un grup de ostași roșii din Regimentul 12 Artilerie grea. Printre ei se află și actorul Imre F. Császár.

ANR, SANIC, fond *ISISP. Fototecă. Portrete*, C 347

1919, august 25. Ofițeri și subofițeri din garnizoana Szerencs.

ANR, SJAN Sălaj, colecția *personală Gavril Câmpeanu*,
dosar 8/1911-1932, Albumul meu cu fotografii, vol. I.5

Trupele Diviziei 7 pe câmpul de la Rákos așteptând vizita Misiunii Interaliatate.

ANR, SJAN Mehedintți, colecția *Albume și fotografii*, Album
privind acțiunea Diviziei 7 în Campania din Ungaria, f. 53

Ordonanta.

Rendelet.

Avand in vedere starea de sanatate si epuizarea personalului si avand in vedere...

Ordonanta pe strada se opreste cu desavarsur la ora 20 (8 seara)...

Se anunta ca au fost incheiate toate actiunile necesare pentru a fi...

Ordonanta pe strada se opreste cu desavarsur la ora 20 (8 seara)...

Comandantul Zonei de Ocupatie Militara. General MIHAESCU.

(Inaltimea vetei si stadiul apucarii reprezinta de obicei elemente...

elrendeljük: 1. La ora 20 (8 seara) se opreste cu desavarsur la ora 20 (8 seara)...

2. Au fost incheiate toate actiunile necesare pentru a fi...

3. Se anunta ca au fost incheiate toate actiunile necesare...

Comandamentul Zonei de Ocupatie Militara. MOȘOIU tabornak.

ORDONANTA.

RENDELET.

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

elrendeljük: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

2. Au fost incheiate toate actiunile necesare pentru a fi...

3. Se anunta ca au fost incheiate toate actiunile necesare...

4. Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

5. Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

6. Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

7. Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

8. Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

9. Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

10. Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

11. Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

12. Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

13. Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordin Circular.

Kõrrendelet.

Pușca epuizată înlocuită cu o nouă epuizată...

Epuzata epuizata inlocuita cu o noua epuizata...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Comandamentul Zonei de Ocupatie Militara. General MIHAESCU.

Comandamentul Zonei de Ocupatie Militara. General MIHAESCU.

Ordonanta No. 34.

Verordnung Nr. 34.

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

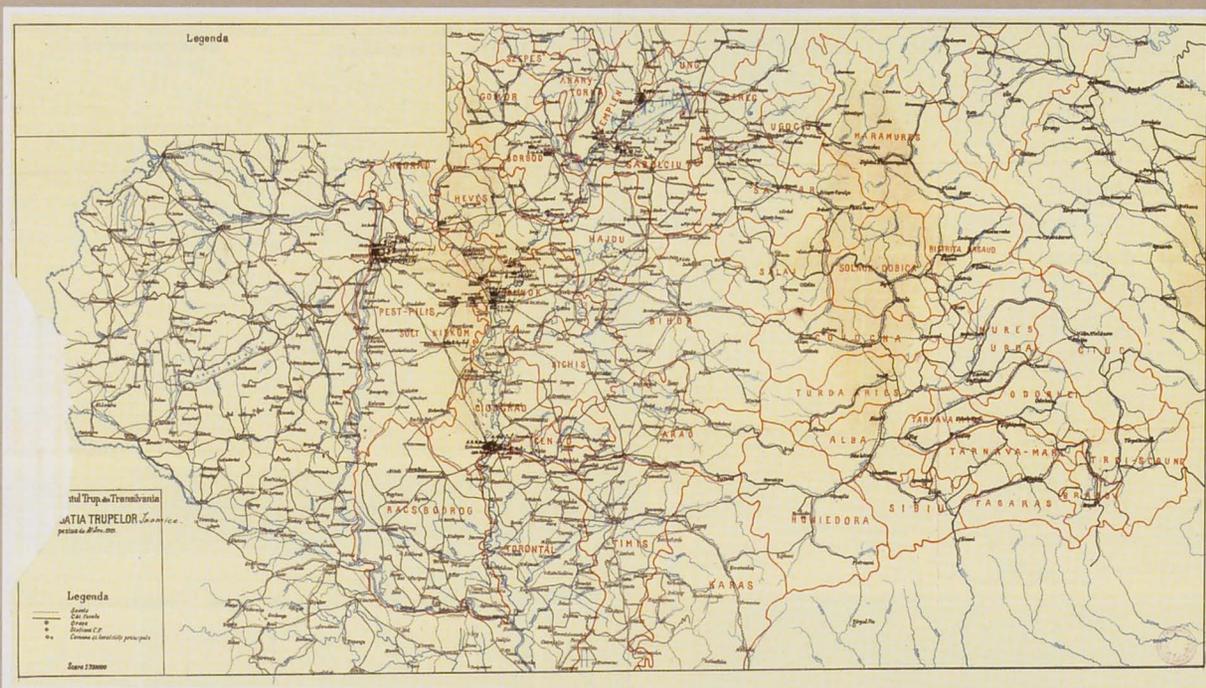
Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Ordonam: 1. Toate scolarele ramane scolare pe locurile de studiu...

Comandamentul Trupelor de Tranșilvania. General MIHAESCU.

Comandamentul Trupelor de Tranșilvania. General MIHAESCU.

1919, decembrie 31. Hartă referitoare la gruparea trupelor inamice, elaborată de Comandamentul Trupelor din Transilvania.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosarul 756, f. 8

Regimentul 22 Artilerie în cazarma Andrassy din Budapesta.

ANR, SJAN Mehedinți, *colecția Albume și fotografii, Album privind acțiunea Diviziei 7 în Campania din Ungaria*, f. 26

Războiul militarului de rând

Tabel

Dreptul Soldații care s-au mobilizat în Comunitățile lor
în anul 1919

Grupa	Numele și Surnumele	data nașterii	Comuni- tate	Orasul
1	Josif Jozsef	1873	Ștefănești	Sibiu
2	Andrei Popa	1889	Ștefănești	Sibiu
3	Ștefan Mădăraș	1889	Ștefănești	Sibiu
4	Alănduș Ștefăneș	1891	Ștefănești	Sibiu
5	Alănduș Ștefăneș	1891	Ștefănești	Sibiu
6	Ștefan Ștefăneș	1896	Ștefănești	Sibiu
7	Alănduș Ștefăneș	1870	Ștefănești	Sibiu
8	Ștefan Ștefăneș	1878	Ștefănești	Sibiu
9	Ștefan Ștefăneș	1874	Ștefănești	Sibiu
10	Josif Ștefăneș	1879	Ștefănești	Sibiu
11	Josif Ștefăneș	1870	Ștefănești	Sibiu
12	Ștefan Ștefăneș	1875	Ștefănești	Sibiu
13	Ștefan Ștefăneș	1871	Ștefănești	Sibiu
14	Ștefan Ștefăneș	1889	Ștefănești	Sibiu

Grupa	Numele și Surnumele	data nașterii	Comuni- tate	Orasul
1	Alănduș Ștefăneș	1888	Ștefănești	Sibiu
2	Bela Ștefăneș	1872	Ștefănești	Sibiu
3	Alănduș Ștefăneș	1889	Ștefănești	Sibiu
4	Ștefan Ștefăneș	1897	Ștefănești	Sibiu
5	Ștefan Ștefăneș	1894	Ștefănești	Sibiu
6	Josif Ștefăneș	1873	Ștefănești	Sibiu
7	Josif Ștefăneș	1884	Ștefănești	Sibiu
8	Ștefan Ștefăneș	1893	Ștefănești	Sibiu
9	Josif Ștefăneș	1885	Ștefănești	Sibiu
10	Josif Ștefăneș	1885	Ștefănești	Sibiu
11	Alănduș Ștefăneș	1880	Ștefănești	Sibiu
12	Ștefan Ștefăneș	1884	Ștefănești	Sibiu
13	Ștefan Ștefăneș	1870	Ștefănești	Sibiu
14	Ștefan Ștefăneș	1895	Ștefănești	Sibiu
15	Alănduș Ștefăneș	1893	Ștefănești	Sibiu

Grupa	Numele și Surnumele	data nașterii	Comuni- tate	Orasul
1	Ștefan Ștefăneș	1886	Ștefănești	Sibiu
2	Ștefan Ștefăneș	1877	Ștefănești	Sibiu
3	Ștefan Ștefăneș	1880	Ștefănești	Sibiu
4	Ștefan Ștefăneș	1878	Ștefănești	Sibiu
5	Ștefan Ștefăneș	1876	Ștefănești	Sibiu
6	Ștefan Ștefăneș	1875	Ștefănești	Sibiu
7	Ștefan Ștefăneș	1870	Ștefănești	Sibiu
8	Ștefan Ștefăneș	1879	Ștefănești	Sibiu
9	Ștefan Ștefăneș	1875	Ștefănești	Sibiu
10	Ștefan Ștefăneș	1871	Ștefănești	Sibiu
11	Ștefan Ștefăneș	1890	Ștefănești	Sibiu
12	Ștefan Ștefăneș	1885	Ștefănești	Sibiu

1919, aprilie, Satu Mare. Tabel nominal cu soldații români demobilizați din <armata maghiară>.

ANR, BJAN Satu Mare, fond
Primăria municipiului Satu Mare.
Directorul, dosar 1791/1919, f. 1-3

colaboram în colaborare cordială, în interes
supraei, iar călătorii ascultători și cu în-
sim simpatizant. (Vezi Dosar 20 nr. 40)

34. Plecarea pe front.

În ziua de 7 aprilie 1919, stăruindu-mă
într-o scrisoare, Comandantului a scris domnului, batali-
onul nostru II/81 Inf. 24, a plecat din
Huda într-un sat din apropiere, unde s-a pre-
parat pentru plecarea pe front. - În cu-
ntul meu, am fost recomandat de la comen-
darea gării Bălan. Bătălia, la batalion.
În dimineața florilor, 13 aprilie 1919, batali-
onul a plecat spre front. În seara zilei de
14 aprilie st. n. am sosit în satul meu natal
Bălan, unde am poposit două zile. În
noaptea de miercuri 16 spre joi 17 aprilie st. n.
am plecat spre Borcea în valea Agrigului.
Joi seara 17 st. n. 1919 am sosit la Borcea,
iar în Gara Castilor 5/18 aprilie s-a pornit
mai departe spre Tisa. Joi seara, eu și
plutonul meu am fost la trecerea în Borcea,
la Târnău cea mare. -

În ziua de 20 aprilie st. n. 1919 am sosit
la Târnău, unde am primit în posesie comen-
darea pieții. În ziua de 24 aprilie am ple-
cat cu plutonul meu în orașul de război.
Huda, unde am preluat paza orașului și
Comandantului pieții. S-au autorizat și cele
administrative, în frunte cu primarul ora-
șului, polițar-mașter, și cu poporul din or-
aș, care au primit cu mare bucurie și în-
credință. S-au sosit să se organizeze și să se
organizare de trată internă și întreținerea
frățoasă și prietenească pe tot timpul
staționării noastre în acest oraș. S-a
sosit și petrecut. S-au dus la Tisa de noapte,
dar nici între locuitorii orașului nu se găsea

și calde strângeri de mîini între re-
șitor. S-au minunat comandantul
meu, cu frații ofițeri, văzându-ne cum
sim și strălucim la plecarea din
Huda și desprinderea sărbătorească de
locuitorii orașului, orașul fiind în ordine.
(Vezi și în semănările pag. 205-206 nr. 181-190)

În ziua de 18 mai 1919, s-au abia-
te-ntr-o orașul Borcea, am sosit și
s-au dispus prezentarea și predarea
Comandantului pieții a tuturor simbol și ma-
terialelor de război de orice anver-
si și de către toți cei cari prevedea noștrii
obiecte. Toate am sosit și au fost comen-
dat de către Comandantul garnizoanei capi-
tan Col. Bărbăntu și de către mine, din
partea Comandantului pieții (vezi dosar 20 nr. 46).

În 22 mai 1919 Batalionul nostru se
găsea în Huda - Demethy gata de luptă.
Comandantul batalionului m-a înștiin-
țat cu ordinul de a trece râul Huda
și a pleca spre Kisboly pentru a face
legătură cu linia de front a celui și
a raporta imediat cu schițe explicative
despre situația reală și actuală a
frontului din fața orașului Kisboly.
În acest scop am primit 12 gradati
dintre cei mai buni și curajoși din
din batalion, cu care am a plecat
imediat spre prezentare.

Am a sosit în scurtă vreme să
fac legătura personală cu linia de front
a celui. Am și trimis o schiță și raport
cu prima schimbă de trei gradati, ce-
rind ordin despre recuză vom de
fiind în continuare. Schița nu mi s-a
mai întors. Am trimis a doua și
a treia grupă de câte trei gradati,

comandanților mei competenți. Datorită
acestor împrejurări îmbunătățite, pe lângă
scenariile avute de comandant al pieții,
am mai primit și numirea de șef al
agenților secreți de la Ter. de Coșta-
șonaj. Drepturile și îndatoririle de
grădă răspundere în nec în acest nou
serviciu se cuprind în parte și în, Bole-
tul de Legitimare găsit în dosarul
16 nr. 39, din registrul meu de documente.
(Vezi însemnările pag. 208 nr. 209-212)

35. Plecarea Regimentului 81 Infanterie - Târnău - Acasă la Dej.

În ziua de 2 decembrie, stăruindu-mă
Regimentul nostru 81 Inf. T. d. din reînălțarea
de la Kaja - Tebeo (Ungaria) la Dej, la
sunt să se întindă.

Având să trecem, cu trenul militar, prin
Jibou (cea mai apropiată gară de satul meu
Bălan), mi-am sosit să se comandanții
batalionului nostru, domnul maior Depner, ce
de la Jibou să mă abată, pentru că se vede
prezentă, pe să-mi văd dacă și părinții, fra-
ții, sote sote și coștăruții. Mi s-a acordat
cu lămurire, și însoțire de 6 zile. În schimb
mi s-a permis să pînă la Jibou să fac schițe
de ofițer de serviciu pe tren. Căci în gara
Jibou s-a întâmplat un accident mortal.
(Vezi în pag. 209 nr. 213, din care s-a vădit
am în-am putut folosi de însoțirea primită.)

36. Ultimele servicii în armată.

În ziua de 4 decembrie st. n. 1919 am
fost repartizat la Comandantului pieții Dej în

1954, <Bălan>. Fragmente din cartea
autobiografică a preotului Gavril Câmpeanu
referitoare la viața sa de militar din perioada
1915-1920 (mărturie din timpul campaniei
militare a armatei române în Ungaria).

ANR, SJAN Sălaj, colecția personală Gavril
Câmpeanu, dosar 7/1954, f. 63, 64, 66

Sublocotenent Gavril Câmpeanu.

ANR, SJAN Sălaj, colecția personală
Gavril Câmpeanu, dosar 8/1911-
1932, Albumul meu cu fotografii,
vol. 1.3

An den
Deutsch Sächsischen Nationalrat
in Hermannstadt

beabsichtigte ich mich durch die Bekämpfung
zu erweisen und von baldiger Bekämpfung zu bitten.
Ich bin im Jahre 1879 geboren und im Jahre 1898 freiwillig
zum Militär eingeworben und habe mich wohl gleich aktivem
Lernen und bis zur Revolution als Corporal an die
Itali. Front gethanen. In der Heimat können angenommen
werde mein Talengang auch mobilisiert und an die Front
geführt wo nun die Ehre am meisten wurde und wie
den schweren Dienst zu versehen haben da die Offiziere
durch Todsünde waren dass wir Soldaten bei jeder Gefahr
zu sterben waren und vor nichts zurückweichen.
Es ist die Gefahr vorbei und wir sind schon 3 ganze
Monate Soldat und niemand will was von der
Bekämpfung unserer Ehre wissen, wir fordern vergeben
unser Recht. Das Vaterland dankt seinen Söhnen durch
mit Achtung ihre Stelle, die Ehre und Gedanke die
sie in der Stämpfen an die Front brachten, kommt
der Talengang 1899 im Alkohol mit mobilisiert war,
durch Fortschritt in jeder Beziehung. Wo halt wofür
wie wenn überhaupt Frontdienst leisten? Was ist wie

jetzt als geschickter Soldat hier gewisse Arbeiten
verrichten müssen: Ihre würde mein Talengang erst jetzt
vom erstenmal ein wo wir schon 3-4 Jahre Frontdienst
haben, wo bleibt da die Gesundheit?

Ich und alle andere sind dieser Leute schon längst
überdrüssig und wenn wir nicht bald gelassen ist so
wird immerhin diesem Lande den Boden kehren, dem
Landes dass wir Vaterland neuere sollten.
Die können sich wohl vorstellen wie es uns zu geht
ist ohne eigene Verdienste seiner Rechte beraubt zu
werden. Bei Schluss möchte ich auch noch einen Wunsch
bitten wie es mit dem Talengange steht die im Jahre
1896 freiwillig eingeworben ist!

Für die Bekämpfungen dankt in vorname
Hochachtungsvoll
Hans Niedermeier
Reg. 90 Inf. Comp. I. a.

178.92
31/1.92

1921, ianuarie. Hans Niedermeier, soldat în Regimentul 90 Infanterie, participant la luptele de pe Tisa, se plânge Consiliului Național Săsesc că nu i-a fost recunoscut gradul de caporal pe care-l avusese în fosta armată austro-ungară și că nu a fost încă demobilizat, deși se află sub arme încă din 1916.

SJAN Sibiu, fond Consiliul Național Săsesc, dosar 91/1919, f. 112-112v

An

den Deutsch-sächsischen Nationalrat
in Hermannstadt

Wir untergeordneten geworbenen sächsischen auch
officiere der öst. ungarischen Armee gebürtig aus
Siebenbürgen bitten hinsichtlich wie den Beschluss des
Landesparlamentes von Mediasch erfüllen, unsere bürger-
lichen Beziehungen zur öst. ungarischen Armee ge-
lost, um sofort unsere Gesuche behufs Aufnahme in die
rumänische Armee einzureichen.

Seit 3-4 Monate beschäftigungslos, werden wir bis
heute noch keiner endgültigen Entscheidung von Seite der
rumänischen Regierung gewarnt.

Wir bitten daher den löblichen deutsch-sächsischen
Nationalrat um Unterstützung unseres gerechten Sache, da
wir unsere Kräfte auch in Hinblick für Heimat und Volk
einsatz können.

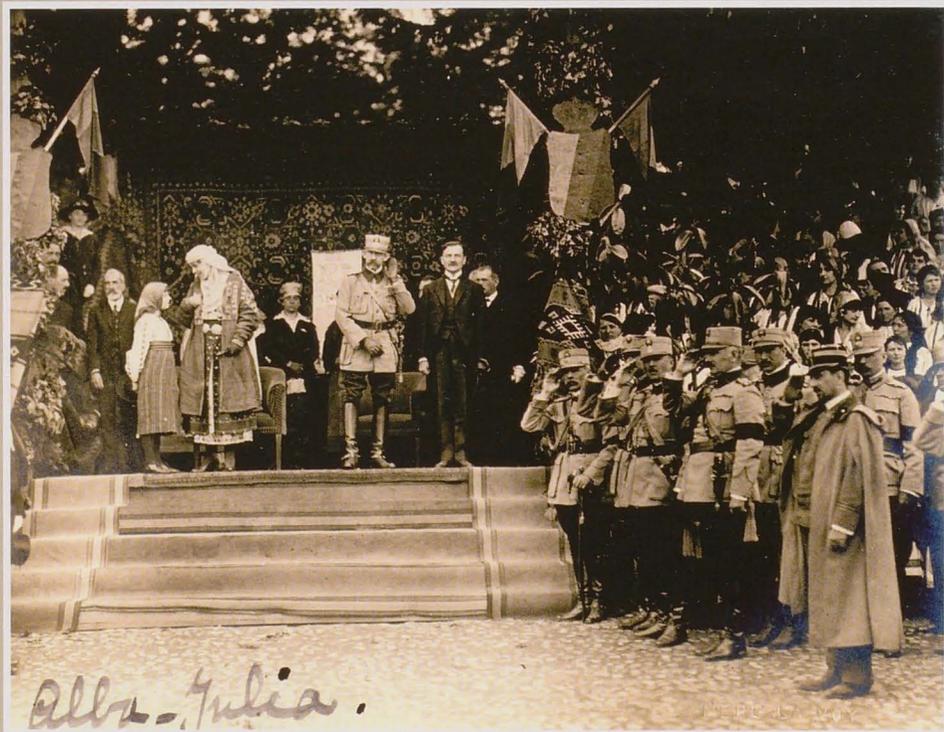
Hermannstadt den 9. August 1919.

Viktor Wassermannblt.
(Reisergasse 11.)
Hugo Wassermann
(Schulstrasse 21.)
Hans Paul Schindler
1. Sphaierstrasse 4.
Hans Wassermann
Hauptstrasse 4.
Edward Harnisch
Hauptstrasse 4.
Hans Wassermann
Hauptstrasse 4.

1919, august 9, Sibiu. Mai mulți sași, ofițeri activi ai fostei armate asutro-ungare cer Consiliului Național Săsesc să-i sprijine pentru a putea intra în rândurile Armatei Române.

SJAN Sibiu, fond Consiliul Național Săsesc, dosar 92/1919, f. 135

Războiul festiv

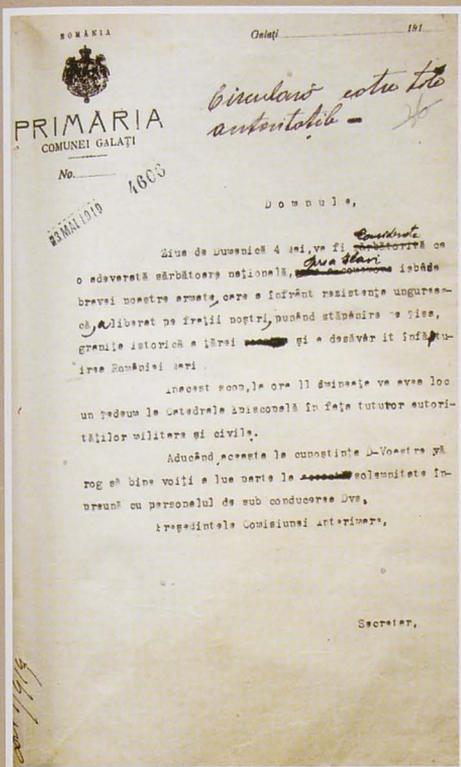
Familia regală la Alba Iulia urmărind parada.

ANR, SANIC, fond *Casa Regală. Personale. Regina Maria, Memorii*, dosar III/118/1919, f. 7v

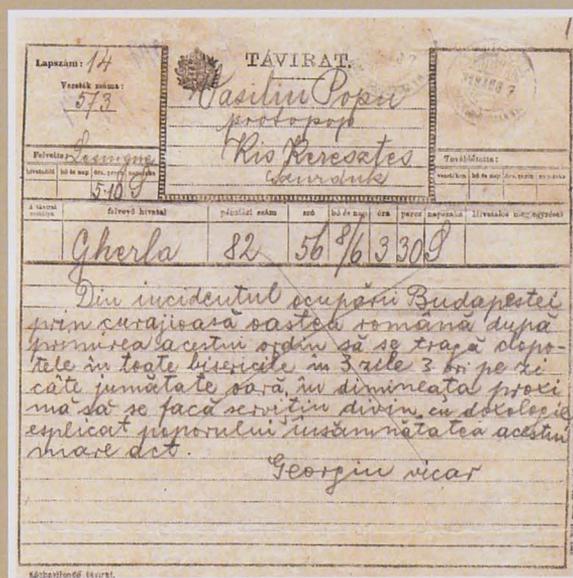
1919. aprilie 6, Sibiu. Generalul Traian Moșoiu, comandantul Trupelor din Transilvania și gen. Ștefan Panaitescu, șeful de Stat Major trecând în revistă garda de onoare.

ANR, SANIC, colecția *Documente fotografice*, Album 250, f. 21(3)

1919, mai 3, Galați. Circulară a Primăriei orașului Galați către autoritățile civile și militare prin care acestea erau invitate să participe la tedeumul susținut la Catedrala Episcopală din Galați, cu prilejul zilei de 4 mai, când trupele române au ajuns până la Tisa.

ANR, SJAN Galați, fond *Primăria orașului Galați*, dosar 1/1919, f. 21

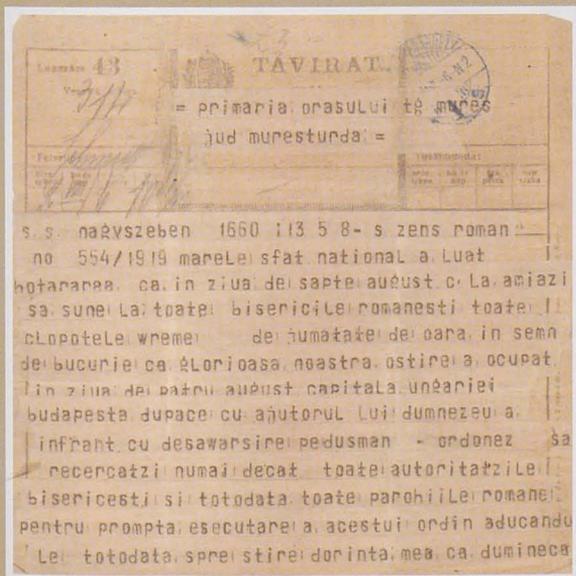

1919, august 9, Târgu Mureș. Telegramă prin care se cere să se bată clopotele la toate bisericile românești cu ocazia intrării armatei române în Budapesta.

ANR, SJAN Mureș, fond *Primăria Târgu Mureș*, dosar 494/1919

1919, august 8, Gherla. Telegramă transmisă de vicarul Ioan Georgiu, către Vasile Pop, paroh greco-catolic în Cristolțel și protopop de Surduc, prin care solicită să marcheze intrarea armatei române în Budapesta, prin tragerea clopotelor în toate bisericile.

ANR, SJAN Sălaj, fond *Protopopiatul greco-catolic Surduc*, dosar 32/1919-1940, f. 1

TÁVIRAT.

Capetám: Törvényhatóság

Vezérlő osztály: Központi hivatal

Telefonszám: Központi hivatal

1919. aug. 10. Központi hivatal

1489/1919

A. Távirat	B. Távirat	C. Távirat	D. Távirat	E. Távirat	F. Távirat	G. Távirat	H. Távirat	I. Távirat	J. Távirat
1	1489	113	5	8					

1489/1919 Marelul Sfat Național a luat hotărârea ca în ziua de sâmbătă 5 august c. la aniversa sa s-a sărbătorit ocuparea Budapestei de către armata română. De asemenea, s-a hotărât ca, pe 10 august, fiecare parohie română să officieze un tedeum.

Központi hivatal

1489-1919

19 AUG. 06

1489-1919

19

1919, august. Telegrama Resortului de Interne referitoare la hotărârea Marelui Sfat Național ca toate bisericile românești să tragă clopotele, în ziua de 5 august pentru a sărbători ocuparea Budapestei de către armata română. De asemenea, s-a hotărât ca, pe 10 august, fiecare parohie română să officieze un tedeum.

ANR, SJAN Harghita, fond Prefectura județului Odorhei. Subprefect, dosar 1489/1919, f. 1-1v

1929, aprilie 30. Adresa Biroului de Propagandă Națională prin care solicită strângerea de fonduri pentru realizarea tabloului „Intrarea trupelor române în Budapesta la 3 august 1919”.

ANR, SJAN Gorj, fond Primăria orașului Târgu-Jiu, dosar nr. 2/1930, f. 26

26

Correspondența, comenzi, precum și orice sume de bani rugăm trimiteți la Regiunea Oficialului de Propagandă Națională, Cernăuși Str. General Zădik No. 4

BIROUL DE PROPAGANDA NAȚIONALĂ

Comemorarea celor 10 ani dela „UNIREA TUTUROR ROMÂNILOR”. ars menirea să învieze în sufletele noastre zilele de glorie a neamului.

De aceea nu putem trece cu ușurință asupra celui mai important eveniment din istoria acestui războiu anume: „INTRAREA TRUPELOR ROMÂNE ÎN BUDA-PESTA LA 3 AUGUST 1919.”

Peacă Oituzul, Mărăștii și Mărăștii au consacrat vitejia noastră prezenta armatelor române în Buda-Pesta este chezașia pentru veacuri a civilizației și a cumințenii noastre.

Românii nu au fost numai învingătorii populației de dincolo de Tisa, ci au fost „salvatorii” ei, stingând focul aprins de bolșevicii lui Bela Kuhn care amenința existența statului maghiar și a întregii civilizații Europene.

Ori ce perfidii ar născoci Rothermaristii căutând a face din acest eveniment un măr al discordiei aruncat între cele două popoare nimeni și nimic nu va putea știrbi dovada de civilizație dată de armata Română lumii întregi prin actul dela 3 August 1919.

Se cade deci, ca această aniversare să fie prilej de înălțare sufletească și mijloc de a ține veșnic aprinsă flacăra sentimentului național în inimele tuturor ROMÂNILOR.

Intruflăcării de acest sentiment am hotărât editarea unui tablou care să vorbească tuturor de măreția neamului, de elipele în care ROMÂNII prin prezenta lor s’au dovedit a fi apărătorii unității naționale a popoarelor din orient contra bolșevicilor.

Tabloul reprezintă un regiment ROMÂN pe piața „MILENARA” din Buda-Pesta, executat în patru-cronie având 24 nuante, în mărime de 55/75 cm. Această reproducere este făcută după pictura celebrului artist Rechritzer; iar copia fidelă reproducă în atelierele E. Marvan, care a reușit să atingă cel mai înalt nivel al artei zincografice prin efectuarea acestui tablou. El este sortit a fi împărțit pe cât posibil în mod gratuit trupelor și a fi răspândit în masa poporului spre a ține veșnic viu sentimentul național.

De aceea Vă rugăm să binevoii a vă înscrie și D-voastră cu suma ce veți crede de cuviință pentru a înfăptui opera la care dragostea de țară ne-a îndemnat să pornim.

Ministerul de Războiu apreciind importanța ce reprezintă acest tablou, prin decizia No. 293927, a ordonat tuturor corpurilor de trupă să cumpere tabloul, chiar prin oficiul Ministerului.

Vă rugăm să binevoii a recomanda și organelor în sub ordine, ca acest tablou de o neîgăduită valoare națională, să nu lipsească din nici unul din oficiile publice.

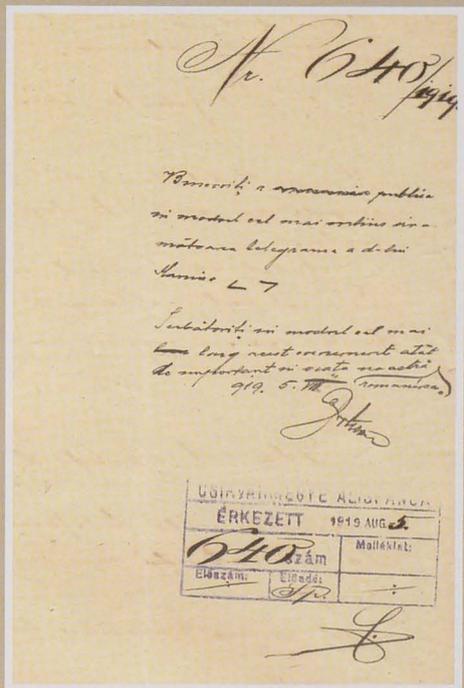
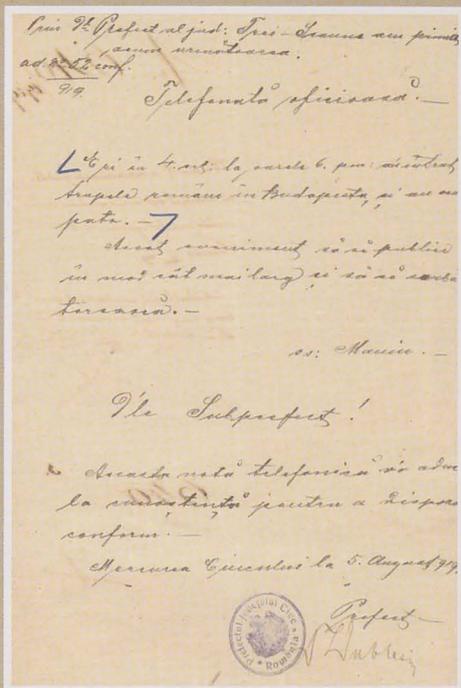
Costul unui tablou este de 200 lei (două sute) iar cererile se vor adresa administrației noastre, urmând ca suma să fie achitată contra ramburs, sau în mână reprezentanților noștri.

Primiți vă rugăm asigurarea celor mai distinse sentimente.

Inrg. No. 6144 din 30 Aprilie 1929

DIRECȚIUNEA

Ungaria sub ocupație

1919, august 5, Miercurea Ciuc. Notă telefonică a Prefecturii județului Ciuc referitoare la ocuparea Budapestei de către armata română.

ANR, SJAN Harghita, fond Prefectura județului Ciuc. Subprefect, dosar 640/1919, f. 1-1v

Clădirea Comandamentului român de la Budapesta din 1919.

SIA, colecția Documente fotografice, F II 4364

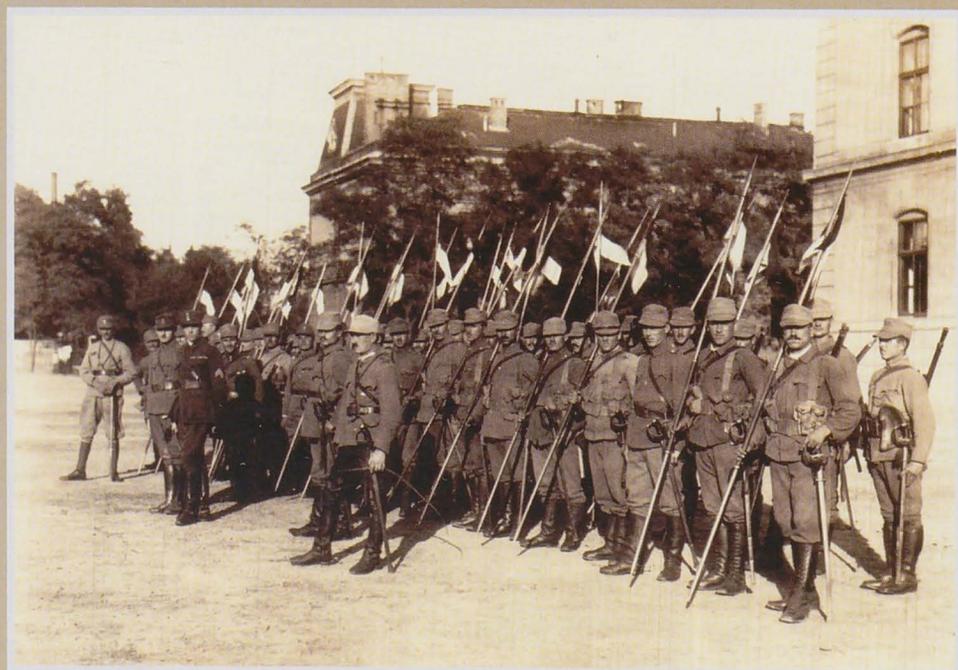

Comandamentul Brigăzii 13 Infanterie.

ANR, SJAN Mehedinți, colecția *Albume și fotografii*, *Album privind acțiunea Diviziei 7 în Campania din Ungaria*, f. 13

Regimentul 10 Roșiori.

ANR, SJAN Mehedinți, colecția *Albume și fotografii*, *Album privind acțiunea Diviziei 7 în Campania din Ungaria* f. 37

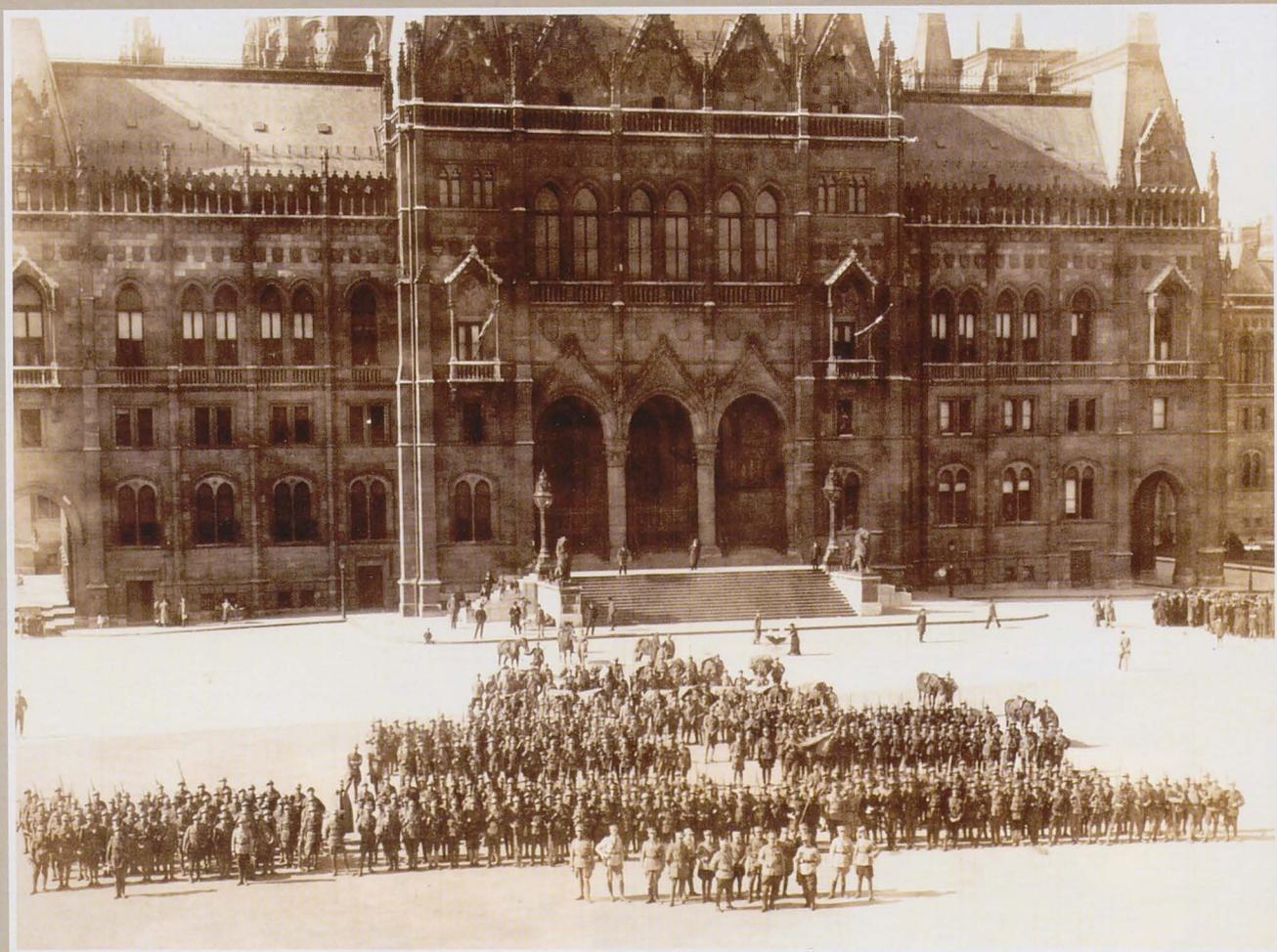
Regimentul 15 Infanterie. Vizita Înaltului Comisar al
Guvernului Român, Constantin Diamandy, la Rákospalota.

ANR, SJAN Mehedinți, colecția *Albume și fotografii*, *Album
privind acțiunea Diviziei 7 în Campania din Ungaria*, f. 92

Generalul Jean César Graziani și generalul Ștefan Panaitescu
stând de vorbă, alături de o parte din Misiunea Interaliată.

ANR, SJAN Mehedinți, colecția *Albume și fotografii*, *Album
privind acțiunea Diviziei 7 în Campania din Ungaria*, f. 55

Regimentul 27 Infanterie în fața Parlamentului ungar.

ANR, SJAN Mehedinți, colecția *Albume și fotografii*, *Album privind acțiunea Diviziei 7 în Campania din Ungaria*, f. 84

1919, august. Armata română la Budapesta.

SIA, colecția *Documente fotografice*, F II 4362(5, 6)

PROCLAMATION

AU PEUPLE MAGYAR.

Pour sauver la Hongrie d'une perte certaine, les puissances alliées ont décidé de la libérer de la terreur de l'anarchie. Elles ont décidé d'empêcher la Hongrie de commettre un suicide. Les puissances alliées, bien qu'il s'agisse d'un pays ennemi, n'ont pas pu assister impassibles au spectacle d'un pays martyrisé par une bande criminels qui mettent le feu au centre de l'Europe.

Les Etats voisins de la Hongrie, agrandis par la décision de la Conférence de la paix, de territoires revendiqués en vertu du principe de l'unité nationale, veulent une Hongrie pacifique, un Etat national magyar, libre et parmi les autres Etats nationaux et libres.

Ce n'est pas l'oppression ni le joug que les armées alliées apportent au peuple magyar.

Ce n'est pas le rétablissement du régime féodal qu'ils ont en vue en venant vaincre le désordre et l'anarchie.

Nos armées ont la mission de donner au peuple magyar le plus précieux des biens, que ce peuple a vainement désiré depuis son arrivée en Europe, il y a mille ans : la liberté garantie par des institutions démocratiques.

La nation magyare pourra décider de son sort librement et en pleine possession du droit de déterminer seule l'organisation de son Etat. Elle pourra librement prendre sa place parmi les autres Etats nationaux.

La nation magyare pourra se donner à son gré : une nouvelle constitution, des réformes agraires et financières, de même que toutes les institutions et les lois nécessaires à l'exercice de la vie normale d'un Etat.

Les armées alliées ne se mêleront pas dans les affaires intérieures du peuple magyar. Elles se retireront des territoires de cet Etat, dès que l'ordre sera rétabli et conformément aux dispositions qui seront prises - cet effet par le traité de paix.

Tous les bons citoyens de Hongrie doivent avoir confiance dans les Puissances alliées et leurs représentants.

Notre but est de faire d'une Hongrie opprimée et trompée par le féodalisme de l'obligarchie écroulée, d'une Hongrie martyrisée par une bande d'irresponsables, d'une Hongrie ennemie des Alliés, un pays satisfait, libre et démocrate.

1919. Proclamație adresată poporului maghiar în numele Antantei.

ANR, SANIC, fond personal Vaida Voevod Alexandru, dosar 76, f. 6-7

Copie de pe ordinul telegrafic N° 117 al Comandamentului
 Trupelor din Transilvania.

Conform ord. Comandamentului Trupelor din
 Transilvania, N° 2919, se interzice cu desăvârșire tuturor ofițerilor
 unghuri portul uniformei în teritoriul ocupat de armata
 română.

Totii ofițerii unghuri ce se găsesc pe acest teritoriu sunt
 prizonieri de război.

Înci vor avea să facă parte din armata bolșevică vor
 fi arestați și trimiși sub pază în lagărele Armatei noastre
 de război, iar în termenul pe care îl vom da mai dist.
 pozițiilor și obligați să se prezente săptămânal la
 Comandamentul Pictet.

Prețurile și distribuțiile vor avea și pentru eleri
 de toate rîndurile și acest scop se vor face publica-
 ționii în jurnalele locale și afișe aște dispozitivii
 pe străzile orașului.

Comandamentul de Pictet vor lua măsuri a face pază
 cât mai des veghind la o strictă executare.

Acest ordin va comunica și corpurilor.

D. O.
 Șef de Stat Major
 Lt. Col. I. Alimănescu

Comandamentul
 Șef. M. I. I. I.

Prefectura jud. Timiș. Torontal
 și a ocupării teritoriului
 El. Timișoara 18 și 19. Luat 19. anul.
 No. 606
 919 C.

Urgent.

No. 36.
 1919 August 17

Comandamentul Pictet Timișoara
 către:
 Prefectura Timișoara.

Am onoare a înainta pe
 contra pagină una copie de
 pe ordinul N° 117 al Comanda-
 mentului General al Trupelor
 bulgare și să bibe rapli
 a dist. și să se afișeze
 în oraș și în comunele din
 județul S. -

Comandamentul Pictet
 Major Marin

<1919>. Ordin al Comandamentului Trupelor din Transilvania prin care se interzice ofițerilor unghuri portul uniformei, fiind considerați prizonieri de război și tratați ca atare.

ANR, SJAN Timiș, fond Prefectura județului Timiș-Torontal, dosar 47/1919, f. 8-8v

Trenul regimentar al Batalionului II din Regimentul 15 Infanterie. Defilare în Rákospalota.

ANR, SJAN Mehadintzi, colecția Albume și fotografii. Album privind acțiunea Diviziei 7 în Campania din Ungaria, f. 88

Aspectul uman

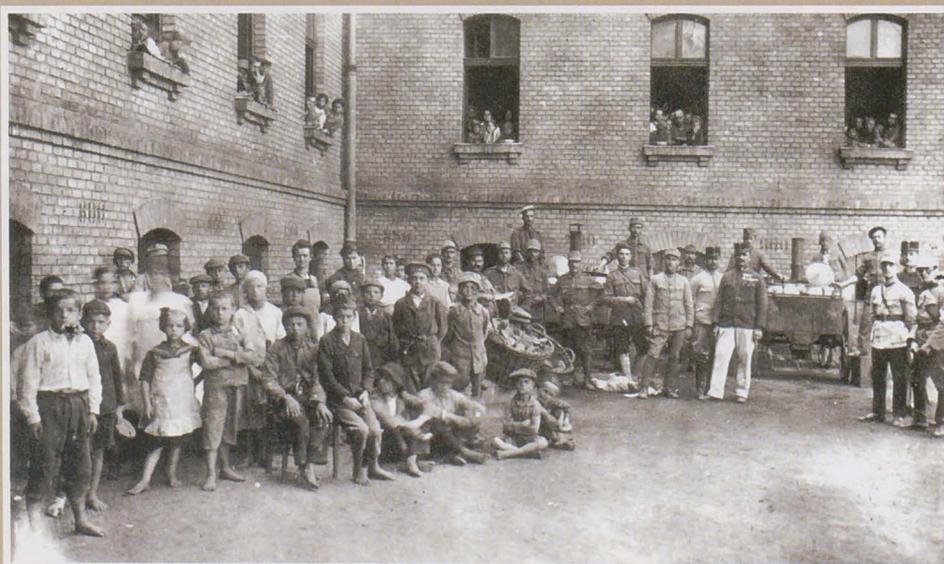

Sala de operații de la
ambulanța Diviziei.

ANR, SJAN Mehedintzi, colecția
*Albume și fotografii, Album
privind acțiunea Diviziei 7 în
Campania din Ungaria, f.47*

Două bucătării de
campanie ale Regimentului
15 Vânători preparând zilnic
pâine pentru 450 de copii
săraci din Budapesta.

SIA, Album 1362

Lett., 210., 29. IX. 1919. 117

Nr. 744
1919. Septembrie 29
Comandamentul Trupelor din Transilvania
Serviciul Intendenței

Înaltul Comisar al Guvernului României
Budapesta

Umorare la Nr. 744 din 29 Septembrie 1919.

Am onoare a vă face cunoscut, ca pentru hrana populației orașului Budapesta, s'a dat ordinul Comandamentului Zonei Militare Debrecin, ca din producția grâului din regiunea dintre Tisa și linia tratatului 1916, să rezerve 3000 (trei mii) vagoane.

S'a dat ordinul în consecință și grupului General Mosquin, ca să ia contact cu primăria orașului asupra acestui chestiune.

D. O.
Șef de Stat Major
General
Taruș

1919, septembrie 29. Adresă a Comandamentului Trupelor din Transilvania prin care anunță faptul că s-au dat dispoziții comandantului Zonei Militare Debrecen să rezerve 3.000 vagoane de grâu pentru aprovizionarea Budapestei.

AMAE, fond 71/1914, E. 2, partea I, vol. 152, f. 117

No. 1756 st 249 om 10
98
Budapesta
no. 190.
24 Septembrie
1919
Jeu. General Prezan
Marele Cartier General
Budapesta
Cred de datorie mea de a vă suna la importanța pentru noi a alimentării populației Budapesta. Armata românească care s'a războiat atâta timp are o obligație în primul rând de a îngriji de soarta populației Capitalei. Această mi se pare ca o necesitate morală și politică și va putea să fadărucească linișțirea și confortul care presupune acțiunea noastră a României. Dacă sunteți de această părere supun aprecierii și vă rog să dați o organizație specială cu ordinele necesare pentru a trebi adăptate foarte înțarțier.

Ministru de război

1919, septembrie 24. Notă a Înaltului Comisar al Guvernului român la Budapesta adresată generalului Constantin Prezan, șeful Marelui Cartier General privind importanța asigurării unei aprovizionări corespunzătoare cu alimente a populației Budapestei.

AMAE, fond 71/1914, E. 2, partea I, vol. 152, f. 98

În familia administratorului financiar József Szentes din Szerencs, în timpul ocupației armatei române. "Prietenie și amintire de la Margareta Fekete".

ANR, SJAN Sălaj, colecția *personală Gavril Câmpeanu*,
dosar 8/1911-1932, Albumul meu cu fotografii, vol. I.9

Abuzuri

Traducere din limba engleză

Pease 2541

Times New York

August 21

1410

2. 630 Marti dela Selden. Hoover s-a întors azi la Paris din Europa de Est, infuriat pentru lucrurile ce se petrec în Ungaria și România, și nu doarecă s-au și asuzinți fiind de poporul american. El spune că nu e timp ca guvernul american să arate indolență. El a vorbit robizi după prînz mîni cu consilierul superior al conferinței de pace, pe urmea cu corespondenții americani. România, a spus el, continue cu lna prezianți din Ungaria, sfidînd hotărîrile conferinței de pace; continue cu lna prezianți subit ochii reprezentanților și ofiterilor, cari reprezintă comisiunea americană de aprovizionare, desi în fiecare moment se face protestări. Acum hai patra zile Romîni au ridicat opt canioane meșnabile cu lapike dela spitahul de copii din Budapesta. A doua zi au murit optzeci

copii, fiindcă nu era nimic să li se dea spre mîncare. Ili nu privește chestiunea că România acum furea dela așii, cari mai înainte au furea dela ea. România n-are nevoie de această hrană, fiindcă Ungaria mîncare de foame furea dela. Noi am convenit să schimbăm procedurile de pînă acum, după regulile cele noi n-ă nu trebuie să furea dela Alhori. Dar s-ă se face. Cel mai bun recept d-a furea de guvernul Peidl pentru a aduce regulă în Ungaria. Dîn timpule romîni au mîncat squalul din Budapesta, adoptînd tunurile cîte forestele din istoriile; cari cabinetul lui Peidl a fost arestat, atunci a venit arhiducul Jozif. S-ă instalat un guvern habsburgic cu forțele militare romîni România spune că nu e responsabilă pentru aceasta, dar ea este unul din statele vecine cari nu s-au plîs amuzi cîte conferința păcii împotriva rețoarcerii Habsburgilor. America va fi mînt în război în sodari, dacă dinastia habsburgică va reveni la putere. Asta fapt e mînt

141
Bolșevichismul astăzi din Rusia e în declin delg formă arde, murit, și s-ă se dînce simțite; dar o reacție nu, cum este vrea din Ungaria, cu Jozif la putere, va face să moare în toată Europa răsăritană. Dacă am sperat că bolșevichismul va muri de o moarte naturală în Rusia, am făcut mai mult a împiedica această moarte, tolerînd un Habsburg, decît prin ora mijloc. e pe cari de-am mîntoc: timp de o sută de ani.

Lenin spune căre poporul s-ă se alință nu mînt Lin a reintroduce țarismul în Rusia. Cu dovă d-ă el aduce faptul că un Habsburg s-a întors în Ungaria.

Selden

Pentru traducere conformă
D. Russo

141
tutulez minimele pentru cari ne am luptat. Dacă reușește în Ungaria, se va repeta imediat la Viena, și lucrurile se vor întoarce la punctul de unde am pornit. Guvernul american nu trebuie să arate indolență. Nu e timp a tota cu poporul ungar cu aluziuni și minimele, sau a refuza a răspunde la note. O acțiune diplomatică directă numai din partea Americi nu va salva situația. Reacionarii, cari sînt împotriva Arhiducului Jozif se întorc mînt, și nu se în nicio măsură pentru a-i mîntina. În o lună ei își vor consolida poziția și atunci se va produce o situație pe care numai o mare vătărire de sînge ar putea să o mîntine. Dar această primejdie s-ă se putea mîntina în cîteva zile dacă Președintele Wilson ar spune direct și în mod emblic căre poporul Ungariei că el nu va recunoaște pe Jozif, sau orice alt guvern habsburgic, că nu va negocia pacea cu un guvern ungar, condus de un Habsburg, că America nu va trimite proviziuni Ungariei cîte vreme Jozif deține puterea. Dacă guvernul american ar face aceasta, căderea Arhiducului Jozif va fi imediată.

1919, august 21. Traducerea interviului acordat publicației „The New York Times” de către Herbert Hoover, președintele American Relier Administration, în care se aduc acuze trupelor române.

AMAE, fond 71/1914, E. 2,
partea I, vol. 153, f. 140-141v

NOTĂ TELEGRAFICĂ

la
Marele Cartier General.

La nota No 222 din 27/11/920, transmit copie după răspunsul Dnui Colonel Demetrescu.-
M A I O R /ss/ Tiron

No.39 din 22/11/920

Copie după raportul No 49/27/11/920.

La ordinul No 22420 de astăzi, cu onoare raportez:

- 1/. La Budapesta funcționează o comisiune zisă de reparații, compusă din Generalul Nosseda :Italia, Lt Colonel Gérard, Franța, Maior Lyon, Anglia, Maior Dody, Serbia, Maior Duderoc, Grecia, Maior Getlich Polonia, și Capitan Emunitger Ceho-Slovac.
- 2/. Președinte este Generalul Nosseda iar Secretar General Caritarmil Chevigne Franța, care înlocuiește pe Lt.Colonel Gérard, actualmente absent.
- 3/. Prima ședință a avut loc în ziua de 17 Decembrie 1919.
- 4/. Lucrările Comisiunii s'au redus a cere Guvernului Ungar date precise asupra daunelor. Comisia a clasificat tot felul de pagube în trei categorii și anume:
a/. Ridicarea de orice fel.
b/. Prestații, manopere și transporturi.
c/. Deteriorări, uzări, furturi, etc.

Ea a cerut Ungurilor a le preda tabele întocmite pe această baza. Comisiunea intenționează să nu țină seamă de nici una din plângerile obiect al categoriilor b. și c.- Se pare că totul se rezumă la categoria a. întru cât categoriile b. și c. sunt consecințe ale ocupațiunii sau operațiunilor militare.

5/. Comisiunea ar mai fi hotărât și asupra preturilor care trebuiesc aplicate la evaluarea pagubelor. Ea a vizitat și unele fabrici între care și Manfred Weiss.

6/. Până acum Comisiunea a primit acte de la Guvernul Ungar numai pentru ce privește districtele Győr, Wespreni și Komaros

7/. Din convorbirea avută cu un membru din această Comisie, rezulta ca prezenta delegațiilor române, este necesară pentru a nu se îndrumsă lucrările pe un teren eronat.

COLONEL /ss/ DUMITRESCU

No. 49 din 27 Februarie 1920

Ad. Sublocot. *C. C. C.*

Conformitate

Ad. Sublocot. *C. C. C.*

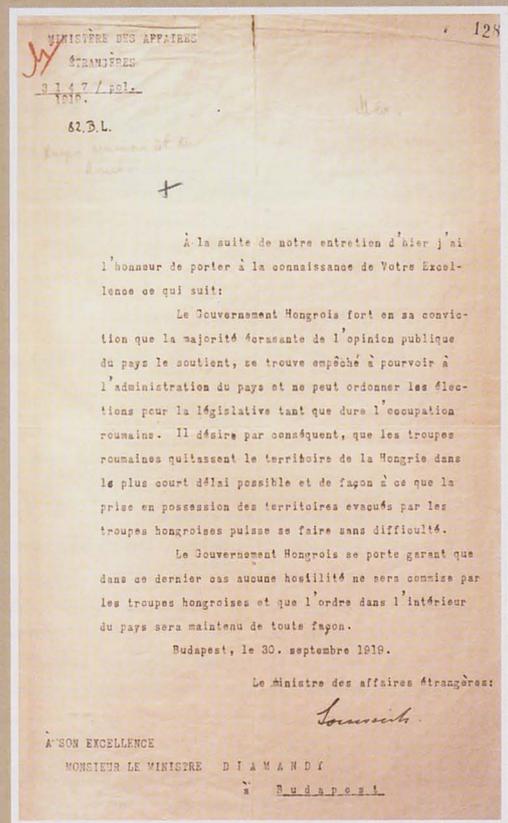
1920, februarie 22. Notă telegrafică adresată Marelui Cartier General privind funcționarea Comisiei Internaționale Speciale din Budapesta, constituită în baza deciziei Consiliului Suprem al Conferinței de Pace de la Paris din 14 noiembrie 1919, însărcinată să realizeze o evidență a valorilor și bunurilor rechiziționate din Ungaria, cu încălcarea normelor legale.

AMAE, fond 71/1914, E. 2, partea I, vol. 171, f. 280-280v

Epilog. Retragerea

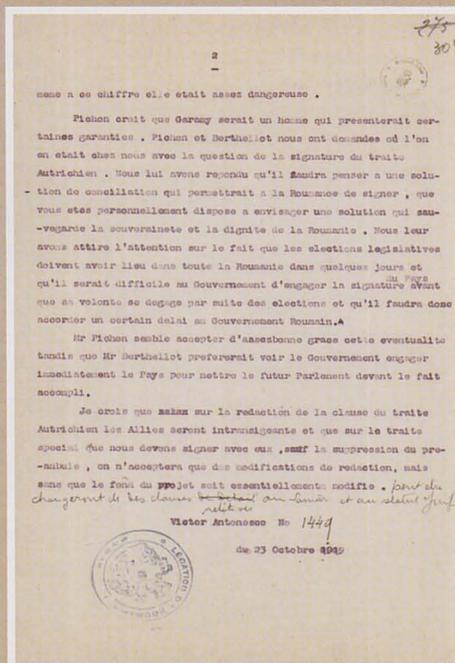
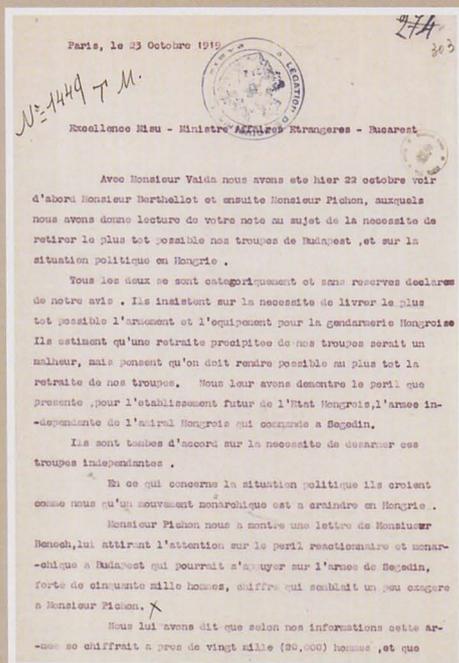
1919, septembrie 30. Notă a ministrului de Externe ungar adresată Înalțului Comisar al Guvernului român la Budapesta prin care se solicită retragerea armatei române de pe teritoriul țării, guvernul ungar angajându-se să nu provoace incidente și să asigure ordinea internă.

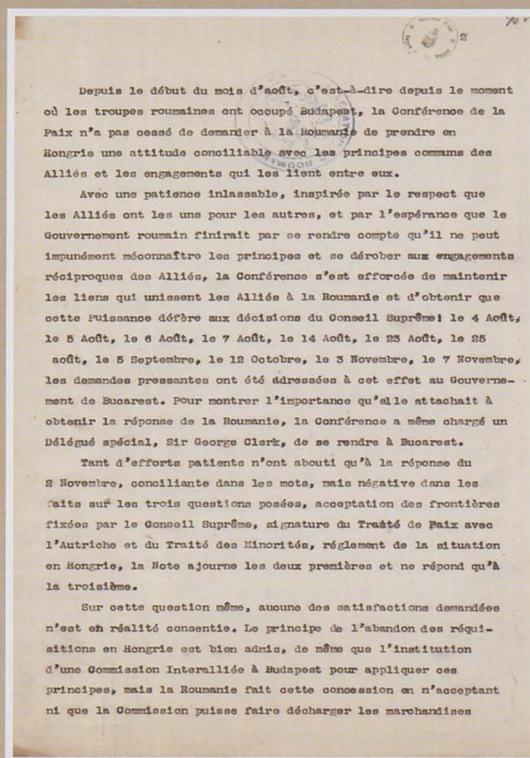
AMAE, fond 71/1914, E. 2,
partea I, vol. 152, f. 128

1919, octombrie 23, Paris. Notă adresată de Victor Antonescu, delegat al României la Conferința de Pace, lui Nicolae Mișu, ministrul Afacerilor Externe, referitoare la necesitatea retragerii trupelor române de la Budapesta.

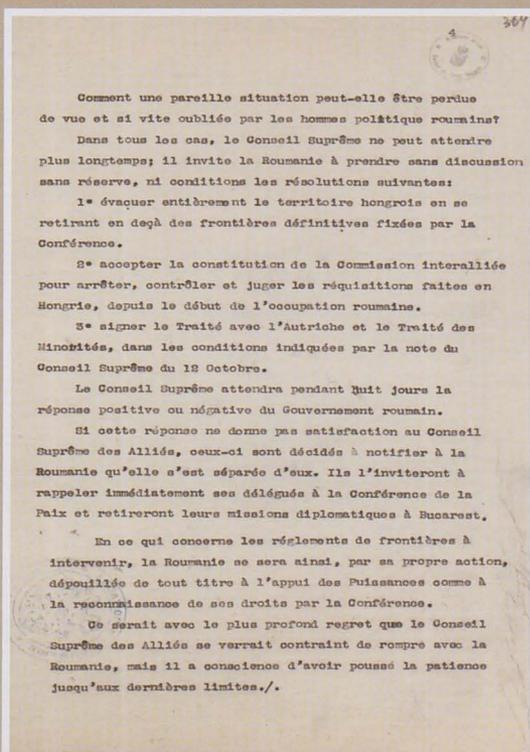
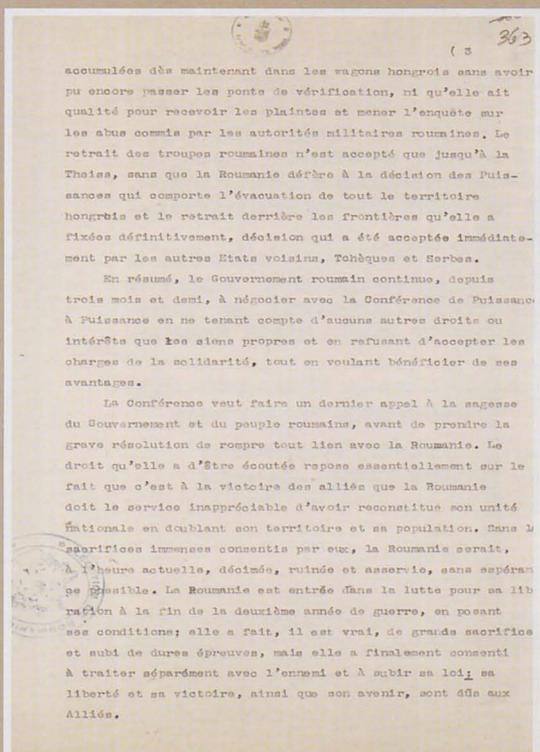
ANR, SANIC, fond *Consiliul de Miniștri*, dosar 3/1918, f. 303-304

1919, noiembrie 15. Ultimatum adresat de Consiliul Suprem al Puterilor Aliate și Asociate guvernului român de a retrage armata de pe teritoriul Ungariei, în caz contrar urmând să rupă relațiile cu România.

ANR, SANIC, fond *Consiliul de Miniștri*, dosar 3/1918, f. 361-364

Proclamațiune.

Armata romanească se retrage, Budapesta va fi evacuată. Parasind Capitala Ungariei, România ține a afirma încă odată, ca în urma atacului de pe Tisa, care a motivat acțiunea sa militară, ca n'a fost calauzită de cat de legitima aparare cerintele militare. Ori ce gând de asuprime, sau de resbunare, i-a fost strain.

Armata romanească a cautat, ca sa faca cat mai ușoara posibilă pentru populațiune prezenta trupelor în Ungaria și nici o sfortare n'a fost negliata, care sa usureze viața populațiunei suferinda.

Cu sintamantul de ași fi exercitat dreptul ei și de a fi independint o datorie de umănitata armata romanească ține încă odata se afirme ca a considerat todeauna afacerile la-untrice ale Ungariei ca apartinand singur poporului ungar carula dorește restabilirea liniștei evitand orice persecuțiuni politice sociale sau religioase.

Aceste condițiuni sunt necesare unei carmuiri durabile care se exprime voința poporului ungar, se faca posibilă vindicarea trecutului și se aduca incheierea pazei, dorita de Romania si aliații ei.

Armata romanescă mulțuiește pentru atitudinea corectă a populațiunei capitalei, în tot timpul ocupațiunei.

Comandanțul Trupelor Romane:
GENERAL MARDARESCU.

Înalțul Comisarial Guvernului:
MINISTRUL DIAMANDI.

Világosság-nyomda rt. Budapest.

Kiáltvány.

A román hadsereg visszavonul, Budapestet kiüríti. Mielőtt elhagyjuk Magyarország fővárosát, Románia kötelességének tartja újból kijelenteni, hogy katonai akciójában, amit a tiszai támadás tett indokolttá, más nem vezérelte, mint csupán a jogos védelem és katonai érdeke. Az elnyomatásnak vagy megtorlásnak minden gondolata távol állt tőle.

A román hadsereg mindig arra törekedett, hogy a csapatoknak Magyarországon való jelenléte a lakosságnak a lehető legkisebb mértékben legyen terhére és semmit ei nem mulasztott a tekintetben, hogy a szenvedő lakosság sorsán segítsen.

Azon érzéssel, hogy humánus kötelességet teljesített és jogait gyakorolta, a román hadsereg még egyszer kijelenti, hogy Magyarország belügyeit mindig úgy kezelte mint saját jogkörét a magyar népnek, amelynek kívánsága, hogy a nyugalom helyreálljon, elkerülve mindennemű politikai, társadalmi vagy felekezeti üdöztést.

Ezek a föltételei egy tartós kormányzásnak, amely a magyar népnek akaratát van hivatva kifejezni, hogy lehetővé tegye a mult sebeinek gyógyulását és elérhezza a békekötést, amit Románia és szövetségesei kívánnak.

A román hadsereg köszöni a főváros lakosságának korrekt viselkedését, amelyet a megszállás egész ideje alatt tanusított.

A román csapatok főparancsnoksága:
MARDARESCU, tábornok.

A kormány megbízottja:
DIAMANDI, miniszter.

<1920, februarie>. Proclamație către populația orașului Budapesta prin care armata română își anunță retragerea.

Stu. Braham
 Pmi. Ministrul 15
 Bucuresti

Ofiterii din armata ungară i-am făcut declarații în vederea unei apropieri și chiar unei uniuni personale cu România. În ultimul timp unii din ei mi s-a vorbit că dacă nu s'ar putea face o uniune personală sub un principat român cu declarația mea va că arhiducele Josef ar consimți să fie Marele Guvernator Palatului Schimbăndu-și numele Habsburg în acel de Sotusangeu.

Ministru Diamandy

Ungaria lui Miklós Horthy

1919, septembrie 13. Notă a lui Constantin Diamandy adresată primului-ministru al României privind declarațiile și propunerile de unii ofițeri ungari referitoare la realizarea unei uniuni personale între Ungaria și România.

AMAE, fond 71/1914, E. 2, partea I, vol. 152, f. 15

1919, decembrie 9, Budapesta. Proclamația prin care Miklós Horthy cere populației Ungariei să susțină prin donații de haine, alimente și bani armata națională maghiară.

ANR, SANIC, Colecția 50, dosar 5983, f. 345

344 344

Fra d u o e r e

Se apropie Crăciunul, după patru ani de război și revoluție Crăciunul reînnoțirii naționale. În acest moment să ne gândim în primul rând la aceia care orădintă neclintită cu arma la pector - timida cu mâna de fier - stau pe la poarta victoriei Ungariei. Lipsa de mare, dar tot nu poate fi așa ca să nu putem împărtași măcar o mică cantitate soldaților armatei naționale. Să le arătăm că îi considerăm ca pe ai noștri să le arătăm că întotdeauna de astăzi și în viitor să le arătăm prin acțiunea noastră că putem aduce și jertfe, ca în sfârșit să vină un viitor mai bun al Ungariei. Să aducem sacrificii, să adăunăm cu totii și din puținul care ne-a rămas nouă să vedem armată cu pensă de vultur încrederea și dragostea ce o avem față de ea.

Femei și fetele Ungariei ajutați la lucrul, înșuflețiti, adunați haine, albituri, alimente, bani sunt absolut necesare. Noi și presa maghiară să stă cu noi la lucru să poată omnia această mobilă marea să adăunăm tot mai mare succes.

Budapesta la 9 Dec. 1919

ss Horthy Miklos

pentru conformitate

COMMUNIQUE POUR LA PRESSE ETIENNE. 97

Les Hongrois qui attribuent aux juifs la responsabilité du bolchevisme et des catastrophes qu'il a été la cause, ont voulu organiser des programmes contre eux.

Les Roumains qui ont porté un coup mortel au bolchevisme hongrois, n'ont pas permis des massacres inutiles: il s'agissait avant tout pour les troupes roumaines de rétablir et de maintenir l'ordre dans l'intérieur de la Hongrie.

La Roumanie, qui de la Conférence de la Paix impose le contrôle des minorités ethniques et religieuses, a donné en Hongrie l'exemple de la protection qu'elle sait accorder elle-même, sans l'intervention étrangère, en pays étranger: à la minorité juive. Cette protection, elle l'a consentie, pour continuer l'œuvre de pacification qu'elle a entreprise en Hongrie au nom de la justice et de la civilisation.

La population juive hongroise, terrorisée par la menace incessante des programmes, serait exposée aux pires dangers si les troupes roumaines n'occupaient pas la Hongrie. La reconnaissance des juifs envers nous s'est manifestée jusqu'à dans leurs tempêtes où ils ont rendu grâce à Dieu d'avoir permis l'arrivée de l'armée roumaine en Hongrie: dans leurs prières le nom du Roi Ferdinand de Roumanie est invoqué comme celui du sauveur. Le départ des Roumains signifierait pour les juifs de Hongrie une sentence de mort.

La presse serbe a cherché à jeter le discrédit sur les mesures d'ordre prises par le Gouvernement roumain pour empêcher les programmes. Un journal serbe le "Belvidel" a été jusqu'à préciser que les juifs avaient payé 1 million et demi l'attitude bienveillante des nos troupes à leur égard.

Il y a des diffamations qui font plus de tort à ceux qui les lancent qu'à ceux qui les subissent et nous n'y répondons que par le mépris.

Les troupes roumaines continueront à Budapest leur œuvre pacificatrice et impartiale, se souciant par dessus tout de l'ordre à maintenir dans le pays, sans tenir compte des ressentiments provoqués par l'esprit sectaire.

Il faut pourtant s'entendre! ou bien les juifs ont consenti la mort du bolchevisme, et les roumains, qui ont écrasé le mouvement bolcheviste hongrois, ne peuvent pas être suspectés de favoritisme à leur égard; ou bien les mêmes juifs ne portent pas toute la responsabilité des catastrophes hongroises, et alors les roumains ont agi avec sagesse en épargnant le sang juif que les hongrois voulaient faire couler inutilement.

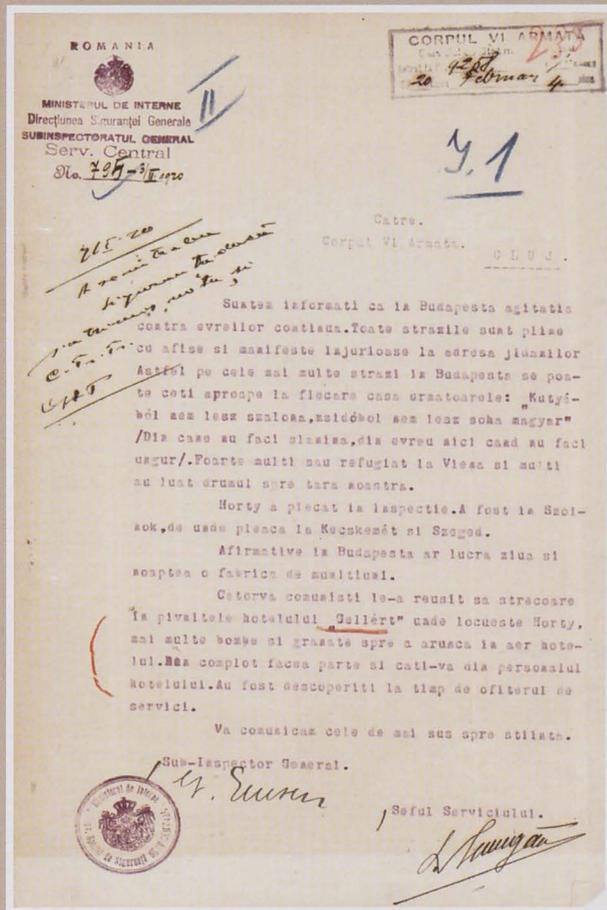
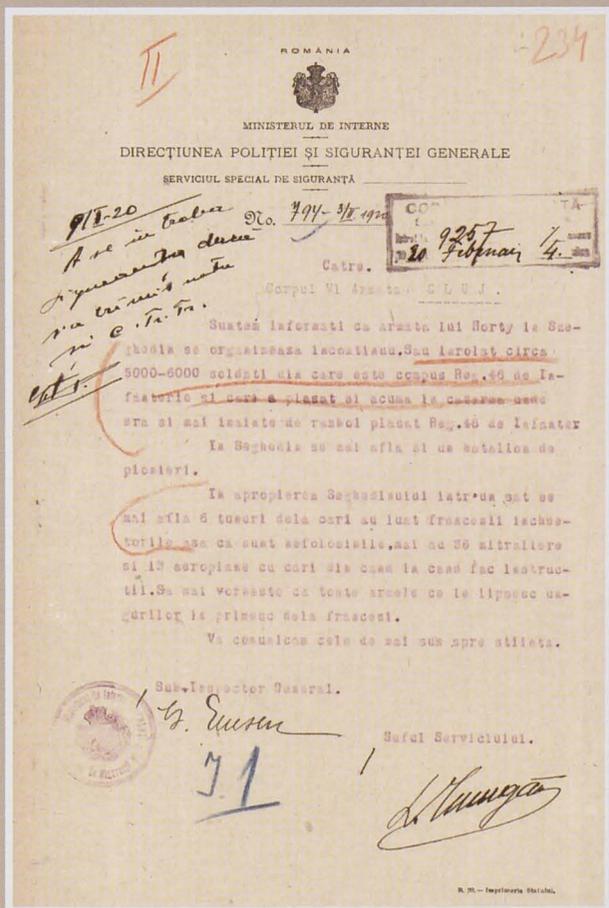

Comunicat pentru presa străină în care românii susțin protejarea minorității etnice evreiești de persecuțiile la care erau supuși de către maghiari.

ANR, SANIC, Colecția 50, dosar 761, f. 97-97v

1920, februarie 3. Direcția Poliției și Siguranței Generale informează Corpul VI Armată Cluj că la Szeged se organizează armata lui Miklós Horthy și primește arme de la francezi.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 4345, f. 234

1920, februarie 3. Direcția Siguranței Generale informează Corpul VI Armată din Cluj despre manifestările antievreiești de la Budapesta, despre funcționarea unei fabrici de muniții și că s-a descoperit un complot comunist ce urmărea aruncarea în aer a hotelului Gellért, unde locuia Miklós Horthy.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 4345, f. 235

Cuprins

Cuvânt înainte	3
Ungaria lui Béla Kun	7
Războiul diplomatic	9
Războiul propagandistic	20
Războiul politicienilor	25
Frontul	29
Războiul militarului de rând	39
Războiul festiv	42
Ungaria sub ocupație	45
Aspectul uman	52
Abuzuri	56
Epilog. Retragera	58
Ungaria lui Miklós Horthy	62

Expoziție realizată de
ARHIVELE NAȚIONALE ALE ROMÂNIEI

în colaborare cu:

Arhiva Diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe

Serviciul Istoric al Armatei

ISBN 978- 973-8308-60-2